T.C

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

BELÇİKA, İRLANDA VE FİNLANDİYA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİNİN TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

UZMANLIK TEZİ

Kübra ERDOĞAN

ANKARA

EKİM/2021

T.C

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

BELÇİKA, İRLANDA VE FİNLANDİYA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİNİN TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİĞİNİN İNCELENMESİ

UZMANLIK TEZİ

KÜBRA ERDOĞAN

DANIŞMAN

Üst Kurul Uzmanı Tolga ÖZKAN

ANKARA

EKİM/2021

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanlığına

Bu çalışma, Tez Değerlendirme Komisyonu tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Uzmanlık Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
Başkan :		
Üye :		
Üye :		
Üye :		
Üye :		

ONAY

…./…./2021

Ebubekir ŞAHİN

Üst Kurul Başkanı

TEZ TESLİM TUTANAĞI DOĞRULUK BEYANI

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda görev yapan Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Tez Hazırlama Yönergesi 'ne uygun şekilde hazırlamış olduğum uzmanlık tezi ilişikte sunulmuştur.

Bu uzmanlık tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplayıp sunduğumu; ayrıca, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

…./…./2021

Kübra ERDOĞAN

Üst Kurul Uzman Yardımcısı

Uzmanlık Tezinin Adı: Belçika, İrlanda ve Finlandiya'daki Medya Okuryazarlığı Projelerinin Türkiye'ye Uygulanabilirliğinin İncelenmesi

EKLER:

1-Tez (6 adet)
2-CD (1 adet)

Tezi Teslim Alan

Daire Başkanı

Tarih

Adı-Soyadı-İmzası

İÇİNDEKİLER

ONAY I
TEZ TESLİM TUTANAĞI DOĞRULUK BEYANI II
İÇİNDEKİLER III
KISALTMALAR LİSTESİ V
TABLOLAR LİSTESİ VII
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 4
MEDYA OKURYAZARLIĞI KAVRAMSAL ÇERÇEVE 4
1.1 Okuryazarlıktan Medya Okuryazarlığına 4
1.2 Medya Okuryazarlığı Tanımı 4
1.3 Medya Okuryazarlığının Önemi 5
1.4 Medya Okuryazarlığının Temel İlkeleri 7
1.4 Medya Okuryazarlığında Temel Yaklaşımlar 9
İKİNCİ BÖLÜM 13
MEDYA OKURYAZARLIĞI TARİHSEL SÜREÇ 13
2.1 Dünya'da ve Avrupa'da Medya Okuryazarlığının Gelişimi 13
2.2.Türkiye'de Medya Okuryazarlığının Gelişimi 15
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 19
AKTİF ÖĞRENME SÜRECİ VE MEDYA EĞİTİMİ 19
3.1 Proje Tabanlı Öğrenme 22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 24
FİNLANDİYA, İRLANDA VE BELÇİKA'DA MEDYA EĞİTİM, MEDYA OKURYAZARLIĞI VE MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ 24
5.1FİNLANDİYA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI 24
5.2 FİNLANDİYA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ 29
5.2.1 Medya Hataları 29
5.2.2 Gerçek, Lütfen 33
5.2.3 Gerçek Çubuğu 33
5.3 İRLANDA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI 37
5.4 İRLANDA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ 46
5.4.1 Be Media Smart Projesi 46

5.4.2 Webwise 48
5.4.2.1 HTML Heroes 48
5.4.2.2 All Aboard DigiTown 49
5.4.2.3 MySelfie and the Wider World 55
5.4.2.4 Connected 61
5.4.5 Press Pass 63
5.5BELÇİKA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI 66
5.6 BELÇİKA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ 73
5.6.1 Stamp Media 73
SONUÇ VE ÖNERİLER 75
KAYNAKÇA 82
ÖZET 86
ABSTRACT 87
ÖZGEÇMİŞ 88

KISALTMALAR LİSTESİ

RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
KAVI	The National Audiovisual Institute (Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü)
EPRA	The European Platform of Regulatory Authorities(Avrupa Düzenleyici Otoriteler Platformu)
CML	Center for Media Literacy (Medya Okuryazarlığı Merkezi)
EBU	European Broadcasting Unit (Avrupa Yayıncılar Birliği)
BAİ	Broadcasting Authority of İreland (İrlanda Yayın Otoritesi)
IFI	Irish Film Institute (İrlanda Film Enstitüsü)
TAME	Teachers' Association for Media Education (Medya Eğitimi Öğretmenler Derneği)
PDST	Professional Development Service for Teachers (Öğretmenler İçin Mesleki Gelişim Hizmeti)
ECDG	European Council for Digital Good
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
MEKU	Media Education and Audiovisual Media (Görsel İşitsel Medya Departmanı)
NAMLE	The National Association for Media Literacy Education (Ulusal Medya Okuryazarlığı Derneği)
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie (Flaman Radyo ve Televizyonu)

a.g.e	Adı geçen eser.
a.g.m	Adı geçen makale
Bkz	Bakınız
s.	sayfa
IFCN	International Fact Checking Network (Uluslararası Gerçek Kontrol Ağı)

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Pasif ve Aktif Öğrenme Karşılaştırması 20
Tablo 2 All Aboard Digitown El Kitabı Alıştırmalarının Geliştirmeyi Amaçladıkları Yeterlilik ve Beceriler 51

GİRİŞ

Geçmişten günümüze bireylerin karşılaştıkları medya mesajları her geçen gün artmıştır. İlerleyen teknoloji ile birlikte medya hızla dijitalleşmiştir. Dijitalleşen medyanın bir sonucu olarak, maruz kalınan medya mesajlarının niceliğinde de hızlı bir artış görülmüştür. Bu niceliksel artış, bireylerin medya okuryazarı olmasını her zamankinden daha önemli hale getirmiştir. Çünkü dijitalleşme ile gelen, medyaya erişimde yaşanan kolaylık, toplumun farklı kesimlerinden ve yaş gruplarından bireylerin medyayla etkileşiminde hızlı bir artışa neden olmuş ve bu etkileşimi daha kolay hale getirmiştir.

2003 yılında İletişim Şurası'nda dikkat çekilen medya okuryazarlığı konusu, 2011 yılında kabul edilen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un "Görev ve Yetkiler" başlıklı 37inci maddesinin r) bendinde "Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak." sayılarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun ana görevlerinden biri haline gelmiştir.

Hem yasayla verilen bir görev olarak, hem de konunun önemi açısından medya okuryazarlığı bugün her bireye kazandırılması gereken temel bir beceridir.

Tezin Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, 2019 yılında Avrupa Medya Okuryazarlığı Ödülü'ne layık görülen üç projenin başvuru ülkeleri ele alınarak, bu ülkede yapılan diğer medya okuryazarlığı projelerini de içeren bir içerik analizi yapmak ve bu içeriklerin Türkiye'de uygulanabilirliğinin incelenmesidir. Ayrıca aktif öğrenme kavramı incelenerek, kazanımlarına bakmak; proje tabanlı öğrenmenin ve bir çıktı ortaya koymanın medya okuryazarlığı konusunun yaygınlaşmasında etkili olacağı savını ortaya koymaktır. Bu projelerin incelenmesinin, farklı projeler üretmek isteyenlere kaynak olması da temel amaçlardandır.

Tezin Önemi

6112 sayılı Kanun ile RTÜK'ün temel görevlerinden biri olan medya okuryazarlığı konusunda, daha çok proje üretmek ve farklı hedef grupları ile çalışmak, medya okuryazarlığının toplumun her kesimine yayılmasında önem taşımaktadır.

Proje incelemesi için Finlandiya, İrlanda ve Belçika'nın seçilmesinde 2019 yılında Avrupa Medya Okuryazarlığı Ödülü'nü alan projeler ortaya koymaları etkili olmuştur. Ancak incelenen projelerin çoğu anadillerinde veya İngilizce olarak ortaya konulduğu için, dil engeli ülkemizdeki herkesin bu projelerden faydalanmasını ve bu projelerin yeni projeler için kaynak teşkil etmesini zorlaştırmaktadır.

Bu tezde hem aktif öğrenmenin kazanımları üzerinde durulmuş, hem de incelenen projeler üzerinden örnek proje önerisi sunulmuştur.

Tezin Yöntemi ve Kavramsal Çerçeve

Tez çalışmasında, nitel yöntem kullanılmış olup bu yönteme uygun olacak şekilde literatür taraması ve proje içerik analizi yapılmıştır.

Literatüre taramasında, medya okuryazarlığının dünyada ve Türkiye'de gelişiminden bahsedilmiş; ikinci bölümde her bir ülke için medya okuryazarlığının gelişimi tek tek ele alınarak ardından projelerin içerik analizine yer verilmiştir.

Varsayımlar

Tez çalışmasında, aktif ve pasif öğrenme kıyaslanarak, aktif öğrenme yöntemlerinin medya okuryazarlığının artırılmasında daha uygun olduğu, proje tabanlı öğrenmenin kazanımlarında biri olan aktif öğrenme yöntemi ile medya okuryazarlığı konusunda farkındalığın daha çok artırılabileceği varsayımından hareket edilmiştir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Tez çalışmasının konusu, 2019 yılında Avrupa Medya Okuryazarlığı Ödülü'nü alan Finlandiya, İrlanda ve Belçika'daki farklı medya okuryazarlığı projelerinin içerik analizi ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞI KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1 Okuryazarlıktan Medya Okuryazarlığına

Alfabetik kod sisteminin icadı ile başlayan, entelektüel ve sosyal ilerlemenin arkasındaki itici güç olan okuryazarlık, tarih boyunca azınlıklar için bir güç ve ayrıcalık sembolü olarak algılanmış ve ekonomik, etnik, coğrafik pek çok çıkar ve güç çatışmasından doğan kesintilere uğramıştır. Uzun bir süre elit kesimin kontrolü ve ayrıcalığında kalan okuryazarlık, sanayi devrimi ve Avrupa'da yaşanan reform ve Rönesans hareketlerinin sonucunda matbaanın icadı ile birlikte kısmen de olsa elitlerin kontrolünden çıkmış ve yayılma alanı genişlemiştir.

Medya okuryazarlığı ise, klasik yazılı alfabetik kod sisteminden başlayarak gelişen teknolojilerle ortaya çıkan medya ve dijitalleşmeye kadar uzanan insanlığın iletişimsel gelişiminin bir parçasıdır.

1.2 Medya Okuryazarlığı Tanımı

Temmuz 1990 yılında, Fransa'nın Toulouse kentinde, UNESCO tarafından yapılan "Medya Eğitiminde Yeni Yönelimler" konferansında, kullanılması gereken terimin ne olduğu konusunda fikir ayrılıklarının olduğundan söz edilmiştir. "Medya okuryazarlığı", "medya farkındalığı" veya "medya eğitimi" gibi kavramlar arasında, topluma tam olarak katılabilmek için bilgiyi okuma ve işleme anlamına gelen okuryazarlık ile zihinsel ilişkisinden dolayı "medya okuryazarlığı" kavramının bu tartışmayı kazanabileceğinden bahsedilmiştir. Öte yandan alana öncülük eden İngiltere, Avustralya ve diğer ülkelerde daha çok "medya eğitimi" kavramı yerleşmiştir.

Adı her ne olursa olsun, medya okuryazarlığı kavramı, hem toplumdaki kitle iletişim sistemlerinin yapısı, ekonomisi ve işlevi hakkındaki bilgileri hem de kitle iletişim mesajlarının hem estetik hem de ideolojik içeriğini okumak için gerekli olan analitik becerileri içerir.[1] Medya okuryazarlığı, bilgi toplumunun dijital, küresel ve multimedya gibi yeni iletişim ortamında özerkliği ve farkındalığı geliştirebilmek için gereken beceri ve yetenekleri tanımlayan terimdir.[2] Çeşitli türden medya mesajlarına erişebilme, erişilen mesajları eleştirel bakış açısı çözümleyerek değerlendirme ve kendi medya mesajlarını oluşturabilme becerisidir.[3] Eleştirel bakış açısı ile erişim, analiz, değerlendirme ve çeşitli formda medya mesajı üretme gibi farklı türde becerilerin bir araya gelmesi ile oluşur.[4] Medya okuryazarlığı, bilgi yayanların motivasyonlarının içerik seçimi ve çerçevelemeyi nasıl etkileyebileceği ve farklı medya türleri ve diğer teknolojilerin iletişimi nasıl etkilediğini çeşitli açılardan mesaj oluşturmanın sonuçlarını değerlendirmeyi öğretir. Bu geniş tanımlı alan içinde, her biri farklı odaklara ve teorik geleneklere sahip bilgi okuryazarlığı, haber okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, görsel okuryazarlık ve eleştirel medya okuryazarlığı gibi birbirleri ile ilgili olan ve örtüşen çok sayıda alan bulunmaktadır. [5]

1.3 Medya Okuryazarlığının Önemi

Küresel bir medya kültüründe insanların bir demokrasiye dâhil olabilmeleri için eleştirel düşünme ve kendini ifade etme becerilerini ihtiyaçları vardır. Medya okuryazarlığı bu becerilerden her ikisinin de gelişimine katkı sunarak siyasi söylemlerin kamusal alandaki temsillerini anlama ve bunlara katkıda bulunma,

[1] Thoman, Elizabeth, New Directions in Media Education, *International Media Literacy Conference*, UNESCO (1990).

[2] Tornero, J. , Varis, T. (2007). *Study on the Current Trends and Approaches to Media Literacy in Europe*, UNESCO, s. 10

[3] Medyaokuryazarligi.gov.tr

[4]Aufderheide, Patricia, (1993) *Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*, Washington, D.C. , Aspen Institute, , s. 9–10.

[5]RAND Corporation, (2019), *Exploring Media Literacy Education As A Tool For Mitigating Truth Decay*, , Santa Monica, Calif, s. 11

aralarında bir ayrım yapma ve oy verirken bilinçli kararlar almasına olanak tanır. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Toulouse Konferansı'nda demokratik bir toplumda ticari medya tarafından yönlendirilen bir bireyin, tüm yönleriyle etkin bir vatandaş olup olamayacağını tartışmaya açmıştır.

Günümüzde her bir birey geçmişe göre daha fazla medya mesajına maruz kalmaktadır. Medya mesajlarındaki bu niceliksel artış, niteliksel artış anlamına gelmemektedir ve doğru bilgiye ulaşmak ve elde edilen bilgiler arasında bir seçim yapmak giderek zorlaşmaktadır. Artık eskisi gibi üzerinde düşünülerek tasarlanan, sonuç ve etkileri planlanan medya içerikleri yerini hızlı üretilip hızlı tüketilen medya ürünlerine bırakmıştır.[6] Medya okuryazarlığı bu görüntü ve mesaj bombardımanı altında, yaşam boyunca ihtiyaç duyulan becerilerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.

Medya algıları, inançları ve tutumları şekillendirme özelliğine sahiptir. Bu özelliğinin yaratmış olduğu etkinin kapsamı ve türü konusunda fikir ayrılıkları yaşansa da, medya deneyimlerinin dünyayı anlama, yorumlama ve hareket etme şekli üzerinde önemli etkilerinin var olduğu konusu tartışılmazdır. Medya okuryazarlığı eğitimi bu etkilerin anlaşılmasında yardımcı olur.

Görsel iletişim ve bilginin önemi giderek artmaktadır. Okullarda hala ağırlıklı olarak basılı medya kullanılsa da, günlük hayatımızda artan görsel görüntü ağının, bireyler üzerindeki etkisi de oldukça fazladır. Multimedyanın ağırlıklı olarak yer aldığı dünyamızda, görüntü tabanlı iletişimin katmanlarının nasıl okunup anlaşılacağını öğrenmek, geleneksel basılı medya okuryazarlığını tamamlayıcı bir etki yaratacaktır.

[6] Treske , Gülden, (2006) , *Medya Okuryazarlığı: Neden Gerekli* , Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, İstanbul, s. 11.

Bilgi işleme ve bilgi hizmetleri artık üretkenliğin bir parçası haline gelmiştir. Medya eğitimi, bilginin nereden geldiği kimin ilgi alanlarına hizmet edebileceği ve alternatif bilgilerin nasıl bulunabileceğinin anlaşılmasına yardımcı olur. [7]

1.4 Medya Okuryazarlığının Temel İlkeleri

Patricia Aufderheide 'ye Göre Medya Okuryazarlığının Genel İlkeleri şöyledir:

1. Medya kurgusaldır.
2. Medya gerçekliği inşa eder.
3. İzleyiciler medyanın anlam oluşturmasında etkin rol üstlenir.
4. Medyanın ticari faaliyetleri vardır.
5. Medya değerli ve ideolojik mesajlar içerir.
6. Medyanın toplumsal ve politik söylemleri vardır.
7. Medyada biçim ve içerik yakından ilişkilidir.
8. Her medya ortamının kendine has estetik bir formu vardır.[8]

Bu sayılan maddelerden de anlaşılacağı üzere medyanın kurgusal oluşu, aynı zamanda kendi gerçekliğini de oluşturduğu anlamına gelmektedir. Bu yüzden hem doğası gereği gerçekliğin yeniden inşası veya yeni gerçekler inşa ediyor oluşu, gerçekliğin ayırt edilmesini zorlaştırmaktadır.

Medya, eğlendirmek, bilgi vermek gibi farklı amaçlar doğrultusunda hareket etse de, ticari kaygılara sahip ve ürettiği mesajları para kazanmak kaygısı ile ortaya koyuyor olabilir. Bu yüzden, kendine has mesajları içeren toplumsal ve politik bir söyleme sahiptir.

Her medya ortamının sunulduğu ortam, kendine özgü estetik bir forma sahipken, bu özgünlük, medyanın sunuluş biçimi ve sunulan içerik ile yakından ilgilidir.

---

[7] Thoman, Elizabeth ve Jolls, Tessa, (2003), *Literacy For 21. Century, An Overview & Orientaiton Guide To Media Literacy Education,* CML, s. 9

[8] http://newsreel.org/articles/aufderhe.htm (23.03.2021)

Amerika'daki Medya Okuryazarlığı Merkezi'ne göre bir medya mesajına yöneltilebilecek temel beş soru vardır:[9]

1. Bu mesajı kim oluşturdu?
2. Hangi teknikler kullanılarak dikkatimi çekmeye çalışıyor?
3. Başka insanlar bu medya mesajını benden farklı nasıl anlayabilir?
4. Hangi yaşam tarzları, değerler ve bakış açılarını barındırıyor ya da görmezden geliyor?
5. Bu mesaj neden gönderildi?

Medya Okuryazarlığının beş temel özelliği vardır:[10]

1. Bütün medya mesajları birileri tarafından oluşturulmuştur.
2. Medya mesajları kendi kuralları olan yaratıcı bir dil kullanılarak oluşturulmuştur.
3. Aynı medya mesajı, farklı insanlar tarafından farklı olarak anlaşılır.
4. Medyanın belirli değerleri ve bakış açıları vardır.
5. Medya mesajlarının çoğu kar ya da güç kazanmak için düzenlenmiştir.

Ulusal Medya Okuryazarlığı Derneği (NAMLE) medya okuryazarlığı eğitiminin temel ilkelerini şöyle tanımlamıştır:

1. Medya okuryazarlığı eğitimi, aldığımız ve oluşturduğumuz mesajlar ile ilgili aktif sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesidir.
2. Medya okuryazarlığı eğitimi, okuryazarlık kavramını bütün medya türlerini kapsayacak şekilde genişletir.
3. Medya okuryazarlığı eğitimi, her yaştan öğrencinin becerilerini oluşturur ve destekler. Basılı okuryazarlık gibi, bu beceriler bütüncül, etkileşimli ve tekrar eden pratikleri gerektirir.
4. Medya okuryazarlığı eğitimi, demokratik bir toplum için gerekli olan bilgili, düşünceli ve ilgili katılımcıları yetiştirmektedir.

[9] http://www.medialit.org/reading-room/cml-publishes-start-curriculum-k-12-media-literacy (08.02.2021)

[10] Thoman, Elizabeth ve Jolls, Tessa, (2003), s. 18

5. Medya okuryazarlığı eğitimi, medyanın kültürün bir parçası ve sosyalleşmenin bir aracı olduğunun fark edilmesini sağlar.
6. Medya okuryazarlığı eğitimi, insanların kendi mesajlarını oluştururken bireysel becerilerini, inançlarını ve deneyimlerini kullandıklarını onaylar.[11]

1.4 Medya Okuryazarlığında Temel Yaklaşımlar

Medya okuryazarlığının gelişimi son yıllarda iki etmene bağlı olarak hızlanmıştır. Birincisi dünyanın hemen hemen her yerinde dijital ve medya yeterliliklerinin temel becerilerden sayan akademik müfredatta yaşanan yeniliklerdir. Bu durum özellikle 1990'lardan sonra okul programlarına, öğretim materyallerinin hazırlanmasına ve özellikle bu konuda öğretmen yetiştirilmesine büyük bir hız kazandırmıştır. İkincisi ise bilgi toplumunu teşvik etmek adına medya okuryazarlığı ile ilgili kamu politikalarının resmileştirilmesi yönünde bir stratejinin geliştirilmesidir. Bu amaçla Avrupa'da yasalar medya okuryazarlığını görsel-işitsel medya sisteminin izlemesi gereken amaçlardan biri olarak yüceltir. Sayılan bu nedenlerden ötürüdür ki medya okuryazarlığı bugün uluslararası bir harekete dönüşmüştür.[12]

Medya okuryazarlığının gelişiminde farklı eğilimler söz konusu olsa da, bir kısmı diğerlerinden daha baskın olarak kendine bu alanda yer bulmuştur. En çok öne çıkan yaklaşımlardan üç tanesi: Korumacı Yaklaşım, Teşvik Edici Yaklaşım ve Katılımcı Yaklaşımdır. Bunların her birinin kendine özgü hedefleri ve bu hedeflere ulaşmada kullandıkları farklı tarzları ve yöntemleri vardır.[13]

[11] Namle.net (25.02.2021)

[12] Tornero, J. ve Varis T, (2010), *Media Literacy and New Humanism*, Rusya, UNESCO

[13] A.g.e , s.41

1950 ve 60'lı yıllarda izleyiciler kitle iletişim araçlarının güçlü mesajlarını yazabileceği boş bir levha, bir tabula rasa olarak görülmekteydi.[14] Bu yüzden eğitimin temel amacı çocuklarımızı ve kültürel değerlerimizi medyanın aşırılıklarına karşı korunmayı aşılamaktı. Bunun içinde ayırt etme becerisi ve estetik takdir yoluna başvurulmaktaydı.[15]

Korumacı yaklaşım medyanın potansiyel tehditlerine karşı savunmasız tarafların korunması amacını ön plana çıkarır. Medyanın artan gücünün doğuracağı riskler konusundaki endişeye dayanır ve bu riskleri önleyici ve bu risklere karşı savunmacı bir tutumu benimser. Bu açıdan baktığımızda yaşları ve eğitimleri nedeniyle medyanın potansiyel olarak zararlı etkilerine karşı en savunmasız olan çocuk ve gençlerle oldukça sık ilişkilendirilse de; öte taraftan bu politikaların yabancı düşmanlığı, cinsel içerik, kültürel çeşitliliğin sürdürülmesi ihtiyacı ve ırkçı içerik konularıyla da yakından ilgilidir. Bu yaklaşım, daha çok eğitim çevrelerinde ve medya alanını düzenleyen kurumlar nezdinde görülmektedir ve en çok televizyonun kötü etkilerine odaklanmaktadır. Televizyonu kötüleyen ve zararlı yönlerini ön plana çıkaran araştırmacılar bu yaklaşımı benimserler.[16]

İkinci yaklaşım olan teşvik edici yaklaşım ise yeni medyanın herkese boşa harcanmaması gereken fırsatlar ve potansiyeller sunduğu inancına dayanır ve bu potansiyelin artırılmasına olumlu katkı sağlayacak eylemler uygulamaya çalışır. Medya karşısında bireylerin nasıl daha güçlü olabileceği ve medyaya dair farkındalığın artırılmasına yönelik faaliyetleri temele alır. Korumacı yaklaşıma göre daha az savunucu bir yaklaşım sergilerler. Asıl vurguladıkları medya ile kurulan

[14] "Tabula Rasa" kavramı ünlü düşünür John Locke 'un boş levha metaforuna karşılık Latincede kullandığı deyimdir. İnsan zihninin boş bir levha olduğunu, doğduktan sonra deneyimler ve gözlemler ile öğrenerek bu levhanın doldurulduğunu ileri sürer.

[15] Thoman, Elizabeth, UNESCO(1990)

[16] Ulusoy, Ali, (2018) ''*Dijital Medya Okuryazarlığı, Gereksinimleri ve Yenilikçi Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme*'' , Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi,Kayseri, s. 45

ilişkinin yapıcı yönüdür. Bu yaklaşımı medya okuryazarlığı ile ilgi olan resmi ve gayri resmi eğitimde görmek mümkündür.

Mesaj metni, medya olayının bağlamı ile izleyicinin geçmişi, geçmiş deneyimi, değer sistemi vb. arasında sürekli bir etkileşim vardır. 90'lı yıllarda artık medya izleyicilerinin her gün karşılaştıkları medya mesajlarını sürekli olarak anlamlandırmaya çalıştığı ve birer anlam üreticileri oldukları anlayışı hız kazanmıştır. Bu yüzden eğitimin hedefi artık, izleyicinin, kitle iletişim araçlarının mesajlarını işlemesi ve üretmesi için yetkilendirilmesidir. TV izlemenin (hatta gazete okumanın) sadece "tek yolu" yoktur; her bir kişi, toplumun tam anlamıyla işleyen vatandaşları olmaları için onlara fayda sağlayan ve onları güçlendiren bir yol olan "kendi" yolunu izlemek için tam olarak yetkilendirilmelidir. Dahası, izleyici eğitimi sadece mevcut seçenekler arasından seçim yapmayı öğrenmek değil, eğer gerekliyse, mevcut aracılı yeniden sunumlar onların dünya deneyimlerini yansıtmıyorsa, kendi gerçeklik versiyonlarını yaratmak anlamına gelir.[17]

Son olarak katılımcı yaklaşımda ise iletişim alanı ve ürünleri tüm insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmektedir. Bilgi, etkileşim ve diyalogun gelişimi için sosyal üretimin ve iletişimin yayılması gerekliliğini vurgular. Demokrasinin ve aktif vatandaşlık kavramları ile yakından ilişkilendirilir.

2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile RTÜK'ün birlikte hazırladığı "İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda (2006) korumacı yaklaşım çerçevesinde, gerçek ve kurgu farkını ayırt edebilme, medyaya eleştirel gözle bakabilme, bilinçlendirme gibi ifadelerin yanında, çocukların "en hassas" kategori olarak bu etkiye açık olmaktan, içinde bulundukları tehlikelerden ve "savunmasız bir alıcı" durumundaki çocukların medyaya dönük bilinçlendirilmeleri gerekliliğinden söz edilmektedir. Kılavuzda yine medya okuryazarlığı eğitiminin

[17] Thoman, Elizabeth, UNESCO(1990)

temel gerekçesi medyanın olumsuz etkilerini en aza indirmek şeklinde tanımlanmıştır.[18]

Günümüzde çok fazla medya mesajına maruz kalan bireyler için bu farklı amaçlarla gönderilen mesajları ne amaçla kullanacaklarına karar verebilmeleri için medya okuryazarlığı önem arz etmektedir. Pek çok kullanıcının medya ve medya araçlarına erişimi ve onu kullanma becerisi vardır ancak pek çoğu eleştirel bakma konusunda eksik kalmaktadır. Medya okuryazarlığındaki asıl konu medya aracı her ne olursa olsun, karşılaşılan medya içeriğine yöneltilecek eleştirel bakış açısını geliştirmektir. Amaç medyadan tümüyle uzaklaşmak değil, medyanın ortaya çıkardığı olumsuzluklara karşı bireyin farkındalığını artırmaktır.

Potter medya okuryazarlığı becerisini düşük ve yüksek olarak ikiye ayırmaktadır. Düşük seviyede medya okuryazarlığı becerisine sahip olan bireyler, başlangıçta işine yarayan bilgiye ulaşmak ve bilginin istediği kadarını işlemek için gereken beceriye sahiptir. Ancak kişi düşük medya okuryazarlığı becerisi seviyesinde kalmaya devam ederse, farkında olmadan, aldığı medya mesajlarının onu şekillendirmeye başlaması riski ile karşılaşır ve asıl önemli olan kişinin bu şekillendirme sürecinin farkına varıp varamayacağıdır. Potter, bireylerin medya okuryazarlığı becerisinde daha üst seviyelere çıktıkça, medyanın beynimize yerleştirdiği düşünce şeklini azaltıp yok ederek, yerlerine kendi düşünce tarzımızı ve fikirlerimizi yerleştirebileceğimizi savunmaktadır.[19]

[18] Kıran, Özgür, Temel Yaklaşımlar Açısından Medya Okuryazarlığı Eğitimi, *19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 233-248,
[19] Potter, W. J. (2013). Media Literacy'den aktaran Ulusoy,Ali , Sage Publications, California.

İKİNCİ BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞI TARİHSEL SÜREÇ

2.1 Dünya'da ve Avrupa'da Medya Okuryazarlığının Gelişimi

Medya okuryazarlığının gelişiminde UNESCO'nun önemli bir yeri olmuştur. 1982 yılında Almanya'nın Grunwald şehrinde Medya Eğitimi Sempozyumu düzenlenmiş ve katılan 19 ülkenin temsilcileri tarafından oybirliği ile Medya Eğitimi Hakkında Grunwald Sonuç Bildirisi yayınlanmıştır. Bu bildiri, medyanın her yerde var olduğunu ve insanların giderek daha fazla medyayla zaman geçirdiğini dile getirmiştir. Medyanın dünya çapındaki gücünün ve öneminin reddedilemez bir gerçeklik boyutuna ulaştığı ve hatta medyanın bir kültür unsuru olarak görülmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Medyanın, vatandaşların toplumsal konulara aktif katılımı için bir araç olma işlevi olduğu ve iletişim sürecindeki rolünün küçümsenemez bir boyuta ulaştığından söz edilmiştir.

Bundan dolayı, eğitim ve iletişim sistemlerinin daha çok birleştirilmesinin eğitim için önemli bir adım olacağı önerisi sunulmuştur . Ancak, medya eğitiminin ebeveynlerin, öğretmenlerin, medya çalışanlarının ve karar vericilerin daha fazla eleştirel farkındalık geliştirmede oynayacağı rolü kabul ettiklerinde etkili olacağı vurgulanmıştır. Yetkili makamlara şu tavsiyelerde bulunmuşlardır:

1. Eleştirel farkındalığın ve yetkinliğin artmasını teşvik edecek bilgi, beceri ve tutumları geliştirmek için okul öncesinden üniversite düzeyine ve yetişkin eğitimine kadar, medya ürünlerinin analizini, yaratıcı ifade aracı olarak medyanın ve mevcut medya kanallarının etkili kullanımını ve bunlara katılımı kapsayan medya eğitimi programlarını, elektronik ve basılı medya kullanıcıları arasında başlatmak ve desteklemek,

2. Öğretmenler ve aracıları hem medyayla ilgili bilgi ve anlayışlarını artırmak hem de hâlihazırda zaten pek çok öğrencinin sahip olduğu medyayla olan ilişkilerini hesaba katacak uygun öğretim yöntemleri konusunda eğitmek için kurslar geliştirmek,
3. Medya eğitiminin yararına olan araştırma ve geliştirme faaliyetlerini psikoloji, sosyoloji ve iletişim bilimleri gibi alanlarda teşvik etmek,
4. UNESCO tarafından üstlenilen veya öngörülen ve medya eğitiminde uluslararası işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan eylemleri desteklemek ve güçlendirmek.[20]

Ardından 1990 yılı yazında Toulouse Konferansı 40 ülkenin 180 temsilcisinin katılımı ile Fransa'da yapılmıştır. Son 50 yılda modern toplum dil okuryazarlığı çağından elektronik okuryazarlık çağına geçtiğine vurgu yapılarak, medya okuryazarlığının çağdaş zamanlarda bir lüks değil, zorunluluk olduğuna dikkat çekilmiştir. Nitekim ticari medya tarafından manipüle edilen bir kimse, demokratik bir toplumda tam olarak işleyen bir vatandaş olup olamayacağı sorusu ve aslında tehlikede olanın demokrasinin geleceği olduğu dile getirilmiştir. Medya okuryazarlığına daha sistematik bir bakış açısı getirilmiş ve daha net bir tanım yapılmıştır.

1999 yılında ise Avusturya- Viyana'da düzenlenen "Medya ve Dijital Çağ İçin Eğitim" konulu konferans, dijital gelişmeler ve bununla ortaya çıkan yeni iletişim çağında medya eğitimine yeni bir bakış kazandırmıştır. Medya eğitiminin kapsamı, tüm iletişim araçları ve her türlü teknoloji ile iletilen basılı kelime ve grafikler , ses ve hareketli hareketsiz görüntüler olarak açıklanmıştır. Aynı zamanda, medyanın, insanların toplumda iletişim için kullanılan medyaları ve işleyiş biçimlerini anlamalarını sağlayarak, medyayı başkaları ile iletişim kurmak için kullanabilme becerisi edinmelerini sağladığına vurgu yapılmıştır. Medyayı analiz etme de, eleştirel olarak düşünme de ve medya metinleri oluşturma ve kendi mesajlarını hedef kitlelere

[20] http://www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF (12.04.2021)

ulaşmak için uygun ortamın seçilebilmesi için medya eğitiminin önemine değinilmiştir. Medya eğitimi alan bireylerin, medya metinlerinin kaynaklarını, politik, sosyal, ticari ve kültürel ilgi alanlarını ve bağlamlarını belirleyerek, medyanın sunduğu mesajları ve değerleri yorumlama becerisi kazanacağı dile getirilmiştir. Medya Eğitimi, dünyanın her ülkesindeki her yurttaşın ifade özgürlüğü ve bilgi edinme hakkı gibi temel haklarının bir parçasıdır ve demokrasinin inşası ve sürdürülmesinde etkilidir.[21]

Daha sonra bu konferansı Seville 'de yapılan konferanslar takip etmiştir ve medya okuryazarlığına dikkat çekilmeye devam edilmiştir.

Ancak Grunwald Deklarasyonu'ndan 25 yıl sonra uluslararası düzeyde dünyanın tüm bölgelerinden uzmanlar, eğitim yöneticileri, öğretmenler ve araştırmacılar, STK temsilcileri ve medya temsilcileri 2007 yılında Paris'te bir araya gelmiştir. Grunwald bildirgesinde ortaya konan dört yol gösterici ilkenin (program geliştirme, öğretmen eğitimi, araştırma ve uluslararası işbirliği) işlevsel olarak uygulanmasını sağlamak ve bunu geliştirmek için tasarlanan öncelikli faaliyetlere yönelik on iki tavsiye kararı hazırlanmış ve birleşim sona ermiştir. Grunwald Medya Eğitimi Bildirisi'nde ifade edilen tavsiye kararları 2007 yılında yapılan Paris birleşimi sonucunda halen geçerli olduğu söylenerek yinelenmiştir. Aynı kararların 25 yıl sonra tekrar edilmiş olması UNESCO'nun yaptığı çalışmaların yaygınlaşmadığını ve yeterince anlaşılmadığı şeklinde yorumlanmaktadır[22]

2.2.Türkiye'de Medya Okuryazarlığının Gelişimi

21 Şubat 2003 tarihinde RTÜK'ün organize ettiği İletişim Şurası Ankara'da Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü ve TRT'nin katkılarıyla

[21] Tornero, J., Varis, T. (2007)

[22] Altun, Hakan, Unesco'nun Medya Okuryazarlığı Eğitimi Faaliyetlerine Toplu Bir Bakış, *Millî Eğitim Dergisi*, sayı 191, s 93

düzenlenmiştir. "Toplumsal ve bireysel eğitim ve kültüre katkı sağlayacak, ruh sağlığını zedelemeyecek bir yaklaşımla ve özellikle çocukların zararlı yayınlardan korunması için Avrupa Birliği'ne uyumlu çalışmaların başlatılması ve ilk ve orta öğretim ders programlarına, çocuklar ve gençlerin bilinçlendirilmesini sağlayacak medya okuryazarlığı dersinin eklenmesi" konusu yapılan Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Komisyonu Sonuç Raporunda önerilmiştir.

Şura sonrasında RTÜK konuya önem vererek, 2004 yılında Devlet Bakanlığı bünyesinde kurulan, Şiddeti Önleme Platformunda medya okuryazarlığı derslerinin ilköğretim müfredatına girmesini önermiştir. RTÜK'ün bu önerisi geniş yankı uyandırmıştır. Hem Medya Alt Komisyonu raporuna hem de eylem planına alınmıştır. . Kabul gören bu öneri sonrasında, RTÜK, 22 Eylül 2004 tarihli ve 2004/70 no'lu toplantıda alınan 19 sayılı karar gereğince MEB ile konuya ilişkin resmi temasa geçmiştir.[23]

Aynı yıl Üst Kurul tarafından Milli Eğitim Bakanlığıyla iletişime geçilmiş, konunun önemine dikkat çekilmiştir. 2005 yılında ise Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından Türkiye'de ilk kez düzenlenen Uluslararası Medya Okuryazarlığı Konferansı'nda RTÜK, medya okuryazarlığının gerekliliğine ilişkin resmi bir bildiri sunulmuştur.

2006 yılında RTÜK tarafından gerçekleştirilen "İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması" sonucunda ortaya çıkan bulgular medya okuryazarlığı dersinin ne kadar önemli ve gerekli olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

[23]Alagözlü, Çağrı, (2012), *Türkiye'de Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Medya Okuryazarlığı*, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 20

Teknolojinin hızla gelişmesi, bireylerin artan sayıda medya mesajlarına maruz kalmasının ardından, hem dünyada hem de Türkiye'de konu gündemdeki yerini korumuştur. Bu noktada RTÜK ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının arasında " Orta Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. İmzalanan protokol doğrultusunda "Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Öğretmen Kılavuzu" hazırlanmıştır.

31 Ağustos 2006 tarihinde MEB Talim ve Terbiye Kurulunda görüşülerek kabul edilen "İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı" doğrultusunda 2006-2007 öğretim yılında beş pilot il Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenerek medya okuryazarlığı dersi okutulmaya başlanmıştır. 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren 6. 7. Ve 8. sınıflarında seçmeli ders olarak medya okuryazarlığı dersi müfredattaki yerini almıştır.

2011 yılında kabul edilen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un "Görev ve Yetkiler" başlıklı 37inci maddesinin r) bendinde "Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak." sayılarak Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun ana görevlerinden biri haline gelmiştir

Daha sonra Medya Okuryazarlığı Dersinin içerinin gözden geçirilmesi, etkinliğinin artırılması için fikir alışverişinde bulunulması, aynı zamanda medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla Üst Kurulumuz tarafından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının katkılarıyla Ankara'da " Medya Okuryazarlığı Çalıştayı " düzenlenmiştir. Çalıştay'da alınan kararlar doğrultusunda medya okuryazarlığı dersinin içeriğinin güncellenmesi amacıyla RTÜK ve Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü arasında 23 Mayıs 2013 tarihinde " İlköğretim

Öğrencilerinde Medya Okuryazarlığı Bilincinin Geliştirilmesi ve Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Protokolün ardından yeni bir Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı geliştirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı, RTÜK ve akademisyenlerden oluşan bir Komisyon çalışmalara başlamıştır. Komisyon tarafından hazırlanan Öğretim Materyali 2014-2015 eğitim-öğretim yılında okutulmaya başlanmıştır. [24]

2017 yılında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu bünyesinde kurulan, Güvenli İnternet Merkezi medya okuryazarlığının bilinirliğinin artması açısından önemli bir adımdır. Güvenli İnternet Merkezleri Avrupa'da internet okuryazarlığını artırmak ve internetin bilinçli kullanımını desteklemek için yaygın olarak kurulan merkezlerdir.

Ülkemizde bu merkez, 2017 yılında BTK bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır. Başta çocuklar ve gençler olmak üzere toplumdaki internet kullanıcılarının, internet teknolojilerini daha bilinçli ve etkin kullanması amacıyla; eğitimler yapmak, farkındalık çalışmaları yapmak, plan ve projeler oluşturmak üzere kurulmuştur. [25]

. 2019 yılında ise bu Medya Okuryazarlığı Öğretim Materyali yenilenmiştir. Medya okuryazarlığı yenilenen Öğretim Materyali ile ortaokullardı seçmeli ders olarak okutulmaktadır.

[24] RTÜK, Türkiye'de Medya Okuryazarlığı : www.medyaokuryazarligi.gov.tr (08.06.2021)

[25] https://www.gim.org.tr/hakkimizda.php (22.10.2021)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AKTİF ÖĞRENME SÜRECİ VE MEDYA EĞİTİMİ

Gelişen teknolojiler ile birlikte öğrenim süreci de değişmiştir. Metinler artık eskisi gibi tek yönlü ve basılı yayın temelli değildir. Bu durum yeni metin kavramının anlatılması ve anlaşılmasında zorluk oluşturmaktadır. Yeni etkileşimli metinler için gerekli olan okuryazarlığı edinmek, sadece eski okuryazarlık becerilerinin yeni medya türlerine uyarlanmasından ibaret değildir. [26] Aktarılan bilginin, pasif olarak alıcı konumunda alınması ve işlenmesi öğrenme süreci için artık yeterli olamamaktadır ve aktif katılım, öğrenimin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

Aktif öğrenme süreci, fikirleri ve bu fikirlerin nasıl kullanıldıkları üzerine düşünmeye teşvik eden faaliyetlere katılma sürecidir. Tüm öğrenme türleri bir şekilde etkili olsa da, aktif öğrenme öğrencinin öğrenim sürecine katılmasıyla ilgilidir.[27] En önemli destekçisi teknolojidir.[28] Belirli bir disiplinde yer alan kavramların ve problemlerin ele alınırken bireysel anlayış ve becerilerin sürekli değerlendirilmesi beklenir. Bilgi elde edilirken, bilgi edinme sürecine ve bilgiye katkı da bulunması gerekir. Aktif öğrenme sürecinde, bilgi toplamaya, düşünmeye ve problem çözmeye dâhil eden aktiviteler aracılığıyla, süreç boyunca zihinsel ve fiziksel aktiflik ön plana çıkar. Aktif öğrenme, geleneksel eğitimin yerine,

[26] Ulusoy Ali, 2018

[27] Demirci, Cavide,(2017) The Effect of Active Learning Approach on Attitudes of 7th Grade Students, *International Journal of Instruction*, October 2017, s. 131

[28] Saralar Aras, İpek,(2020) *‚Araştırma Ve Uygulamalarıyla Aktif Öğrenme*, s. 4

deneyimleri ikame eder, açık uçlu soru ve metin örneklerini takip ederek çözülemeyen eleştirel veya yaratıcı düşünme gerektiren problemleri koyar. Öğrenme motivasyonunu artmasına, bilginin daha fazla tutulmasına ve öğrenilen konuya karşı daha olumlu tutumlara yol açabilir.[29] Aktif öğrenme ve pasif öğrenme arasındaki fark karşılaştırılarak, medya okuryazarlığı becerisinin elde edilme sürecinde ve medya eğitiminde aktif öğrenme sürecinin önemi daha net ortaya çıkacaktır.

Tablo 1 Pasif ve Aktif Öğrenme Karşılaştırması[30]

Pasif Öğrenme	Aktif Öğrenme
Bilgi öğrenciye aktarılır. Öğrenmenin sorumluluğu eğitmene aittir.	Bilgi öğrenci tarafından bir bilgi yaratma süreci aracılığıyla elde edilir. Öğrenme sorumluluğu öğrenciye aittir. Öğrenme hedefleri, öğrencilerin aktif olarak sorgulama ile meşgul oldukları aktiviteleri de hazırlayan eğitmen tarafından açıklığa kavuşturulur.
Pasif öğrenme aktiviteleri nasıl oluşturulur? Öğrencilerin daha sonra test edileceği dersler, okumalar ve videolar hazırlayın	**Aktif öğrenme aktiviteleri nasıl oluşturulur?** Aktivite için öğrenme hedefleri yazın ve bu öğrenme hedeflerinin ölçülebilen aktif fillere sahip olduğundan ve üst düzey bilişsel becerilere sahip olduğundan emin olun. Bu hedefleri, faaliyet talimatlarının en üstüne yazın. Özellikle oluşturma, yapma, inşa etme, organize etme, tersine mühendislik gibi fiilleri kullanarak öğrencinin öğrenme hedeflerine ulaşabilecekleri çeşitli yollar üzerinde beyin fırtınası yapın. Öğrencilerin çevrimiçi gibi web 2,0 araçlarını kullanarak bir şeyler yaratmaları için yeni fırsatları değerlendirin. Sunumlar, slayt gösterileri, animasyonlar (veya videolar. Ardından, bulduğunuz fikirlerin en etkili olanını seçin. Öğrencilere iki veya daha fazla seçenek sunmaktan çekinmeyin. Aktivite için çok net talimatlar yazın. Öğrencilere etkinlik üzerinden not verilecekse, beklentiler değerlendirme formları gibi araçlarla net bir

[29] Joel, Michael ,(2006) , Where is the evidence that active learning works? , *Advances in Physiology Education*, s. 159-167

[30] https://ecampus.oregonstate.edu/faculty/development/Active%20Learning%20V2.pdf (22.01.2021)

	şekilde belirttiğinizden emin olun. Öğrencilerin aktif öğrenme aktivitelerinizde yarattıkları veya yaptıkları her şeyi paylaştırmaya çalışın. Tartışma panosu, sınıf arkadaşlarıyla paylaşmak ve birbirlerine geri bildirimde bulunmak için iyi bir yer olabilir.

Örnekler		
Pasif	**Kısmi Aktif Öğrenme**	**Tam Aktif Öğrenme**
Dersi Dinle	Derse öğrencilerin yanıtlayacağı sorular serpiştirin.	Dersi oluşturmak ve anlatmak için öğrenci gruplarının birlikte çalışmasını sağlayın. Öğrencilerin ders oluşturmak ve anlatmak için kullanabilecekleri çok çeşitli araçlar ve sunum yöntemleri vardır.
Ders Kitabının Bir Bölümünü Oku	Öğrencilerin ders kitabının bölümlerini özetlemek için küçük gruplar halinde çalışmalarını sağlayın.	Öğrencilerin web sitelerine sayfalar yazmalarını sağlayın. Ücretsiz web sitesi oluşturma ve barındırma hizmetleri, öğrencilerin sınıf için kolayca web siteleri oluşturmasına olanak tanır. Ürettikleri eserin tüm dünyanın görmesi için internette yayınlanacak olması, katılımı ve motivasyonu artırabilir.
Ders Kitabının Bir Bölümünü Oku	Öğrencilerin akademik dergi veri tabanlarındaki ders kitabı bölüm konuları hakkında araştırma yapmalarını ve yeni araştırma bulgularını sınıfa sunmalarını sağlayın.	Öğrencilerin blog yazıları yazmasını sağlayın. Ücretsiz blog oluşturma araçları, öğrencilerin sınıf için güzel ve kişiselleştirilmiş bloglar oluşturmasına olanak tanır. Ürettikleri eserin tüm dünyanın görmesi için internette yayınlanacak olması, katılımı ve motivasyonu artırabilir.
Bir video izle	Öğrencilerin konuyla ilgili diğer videoları bulmalarını ve bunları sınıfla paylaşmalarını sağlayın.	Öğrencilerin videolar oluşturmasını sağlayın. Bu videoların öğrencilerin yüzlerini (mahremiyet) göstermesi gerekmez; bunun yerine, kamera (veya web kamerası), öğrencilerin elindeki işi açıklarken yazdıkları bir kâğıt veya beyaz tahtaya odaklanabilir.
Bir video izle	Öğrencilerin videoyu eleştirmesini sağlayın	Öğrencilerin ekran video kayıtları oluşturmalarını

		sağlayın.
Bir dergi makalesi oku	Öğrencilerin aynı konuyla ilgili başka bir dergi makalesi bulmalarını ve ikisini karşılaştırmalarını / karşılaştırmalarını sağlayın.	Öğrencilerin elindeki konuyla ilgili 3 dergi makalesi aramasını ve bu makaleleri karşılaştıran ve karşılaştıran çevrimiçi bir sunum oluşturmasını sağlayın.
Bir internet sayfasını oku	Öğrencilerin benzer diğer siteleri bularak onları eleştirmelerini sağlayın.	Öğrencilerin konu ile ilgili internet sayfasına katkıda bulunmalarını sağlayın.
Dersi Dinle	Derse öğrencilerin yanıtlayacağı sorular serpiştirin.	Dersi oluşturmak ve anlatmak için öğrenci gruplarının birlikte çalışmasını sağlayın. Öğrencilerin ders oluşturmak ve anlatmak için kullanabilecekleri çok çeşitli araçlar ve sunum yöntemleri vardır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, pasif öğrenmenin merkezinde bilgiyi veren vardır. Alıcı bilginin oluşum sürecinde etkili değildir. Öte yandan aktif öğrenmenin merkezinde alıcı vardır. Alıcı sadece bilgiyi alan değildir, bilginin elde edilme aşamasında da aktif olarak rol almaktadır. Aktif öğrenme, hedefler konularak bu hedeflere ulaşılması esnasında WEB 2,0 araçlarının da aktif olarak kullanılmasını öngörür. Medya okuryazarlığı becerisinin kazanılması ve medya eğitimi de aktif katılım gerektirdiğinden, aktif öğrenme ile öğrenimin daha etkili olacağı değerlendirilmektedir.

Yukarıda da değinildiği üzere, aktif öğrenme süreci düşünmeye teşvik eden bir süreçtir. Medya okuryazarlığının ve medya eğitiminin içinde, eleştirel düşünme becerisinin kazanılması hedefini düşündüğümüz de, aktif öğrenme sürecinin önemi ortaya çıkar.

3.1 Proje Tabanlı Öğrenme

Proje tabanlı öğrenme, temelde öğrenciler tarafından tasarı geliştirmesine, planlama yapmalarına dayalı bir öğrenme şeklidir. Proje tabanlı öğrenme, değişken, göreli ve hızla artan bilgiyi, son derece sınırlı zaman dilimlerinde, teknoloji tabanlı

bir öğrenme ortamında ve bireyi, problem çözebilen, analitik ve eleştirel düşünebilen, araştırma yapabilen, karar verebilen, sorumluluk alabilen ve işbirliği içinde çalışabilen bir birey haline getirecek biçimde kazandırmamız sağlayabilecek güçte bir anlayıştır. Proje tabanlı öğrenme:

-Doğal bir çevrede ve disiplinler arası bir anlayışla öğrenmeyi sağlar

-Belirli bir zaman dilimi içinde, gerekli çaba harcanarak bir projenin tasarlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili becerilerin gelişmesini sağlar.

- Projenin odaklandığı konuların öğrenilmesini ve ilgili konuda uzmanlaşmayı sağlar.

-Öğretim teknolojisinin etkilice kullanımına dönük bilgi ve becerilerin gelişmesini sağlar.

- En az dış yardımla hem bireysel hem de grup olarak çalışabilme becerisinin kazanılmasını sağlar.

- Öğrenciyi, özerk, tasarımcı, yaratıcı ve üretken kılar.

-Kendine güven ve kişisel saygınlık duygusunu geliştirir.

-Öğrencinin ürün dosyasını zenginleştirir.

-Araştırma ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.

- Başarı için işbirliği içinde çalışma becerilerini geliştirir.

- Kendini ve takım arkadaşını değerlendirme becerilerini geliştirir.

-Öğrenciyi okulun bütünleyici bir parçası haline getirir.[31]

[31] Erdem, Mukaddes, (2002) Proje Tabanlı Öğrenme, *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 22, s. 172-179

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİNLANDİYA, İRLANDA VE BELÇİKA'DA MEDYA EĞİTİM, MEDYA OKURYAZARLIĞI VE MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ

5.1 FİNLANDİYA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI

Finlandiya'da medya okuryazarlığı, toplu yaşamanın bir gereği ve kaliteli bir hayatın unsuru olarak, vatandaşlarda olması gereken bir yeterlilik olarak görülmektedir. Bu nedenle, ülke genelinde her bir vatandaşın medya okuryazarlığı becerisi kazanmasına önem verilir ve Finlandiya'daki her bir bireye ulaşmak için sektörler ve disiplinler arası iş birliği yapılmaya çalışılmaktadır. Finlandiya'da, öğrenciler çok erken yaşlarda medya ve bilgi okuryazarlığına yönelik teşvik edilir.

Fin medya eğitiminin özelliği, medya eğitiminin farklı yaklaşımlarını bir araya getirerek akademik çalışmalar ile pratik medya eğitimi arasında bir bağ kurmaya çalışmasıdır. Medya eğitiminin ulusal düzeyde tanınması ve finansal destek görmesi de etkinliğini artırmıştır. Hükümet, okullar, sivil toplum kuruluşları ve akademik camia gibi pek çok katılımcının işbirliği ile geliştirilmiştir.[32]

Finlandiya'da medya eğitiminin, filmlerin toplum ve bireyler üzerindeki etkilerinden doğan kaygılarla 1950'lerde başladığı söylenebilir.1960'larda verilen gazetecilik eğitiminin ardından 1970'lerde UNESCO öncülüğünde başlayan medya eğitimi tartışması, Finlandiya'da da karşılık bulmuştur. Finlandiya'daki medya eğitimi ile ilgili Sirka Minkkinen tarafından UNESCO'ya yazılan rapor sonucunda,

[32]Kupiainen, Rejio ve Kotilainen, Sirkku,(2014) *Media and Information Literacy Policies in Finland* , s. 3

ülke çapında ilgi artmıştır.[33] Bu raporun ardından Minkkinen'a, kitle iletişim eğitimi için bir müfredat oluşturma görevi verilmiştir.

Eğitim ve Kültür Bakanlığı, süreç içerisinde medya okuryazarlığı ve medya eğitimine kaynak tahsis ederek ve yasal mevzuatları geliştirerek bu alanı desteklemiştir. Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın altındaki bir kurum olan Finlandiya Ulusal Eğitim Kurulu, müfredatı geliştirmekle görevlendirilmiştir. Eğitim ve Kültür Bakanlığı Medya Eğitimi ve Görsel İşitsel Medya Departmanı'na (MEKU) bağlı olarak çalışan Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü'ne, yasal olarak medya eğitimi görevi verilmiştir.

Medya okuryazarlığı konusundaki ulusal düzeyde ilk hedefler, 2013 yılında Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanan kültür politikası kılavuzlarıdır.[34] Bu yönerge de hedef kitle olarak çocuklar ve gençler belirlenmiştir. Dezenformasyon, gizlilik ve veri ihlalleri, anti-demokratik mesajların yaygınlaşması, nefret söylemi ve dolaylı cinsel tacizin yaygın hale gelmesi konunun önemini artırmıştır.

Medya eğitiminin diğer amaçları ise medya kültüründe aktif ve sorumlu hareket etme becerisi ve isteğini geliştirmektir. Medya okuryazarlığı, kişisel gelişim, yaratıcılık, eleştirel düşünme, okuryazarlık ve toplumun ve kültürlerin bir parçası olma gibi konularla bağlantılı olarak ele alınmaktadır. İyi bir medya eğitiminin, medya okuryazarlığı becerisini öğrenmede destekleyici rol üstleneceği düşünülmektedir.

Şubat 2019'da Eğitim ve Kültür Bakanlığı, Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü'ne medya eğitimi politikasının güncellenmesi görevini vermiştir. Politikanın

[33] A.g.e s.2

[34] https://medialukutaitosuomessa.fi/en/ (16.05.2021)

hazırlanmasında medya eğitiminin mevcut durumu ve geleceği hakkında çevrimiçi yapılan bir anketten, medya eğitimi hakkında düzenlenen çalıştayların sonuç bildirilerinden ve farklı şehirlerden profesörlerle yapılan görüşmelerden faydalanılmıştır.

Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile Ulusal Görsel-İşitsel Enstitüsü arasında yapılan ortak çalışmalar sonucunda ulusal medya eğitim politikası "Finlandiya'da Medya Okuryazarlığı" başlığı ile yayınlanmıştır. Medya okuryazarlığı, eğitiminin teşvik edilmesi çocukların ve gençlerin topluma katılmasını desteklemek ve yanlış bilgilerin yayılmasını önlemek ile bağlantılı olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda, çocukların internette karşılaştıkları tehlikelere karşı kendilerini korumaları ve yaşları görece ileri olan insanların elektronik araç ve servisleri kullanma becerilerinin de geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Her bir bireyin ihtiyacını karşılayabilecek tek bir medya eğitimi yoktur. Bu yüzden bu politikanın temel amacını disiplinler arası iş birliği yapmak oluşturmaktadır.

Üniversitelerde disiplinler arası ve çok çeşitli konuları kapsayan medya eğitim araştırmaları yapılmaktadır. İlgili araştırmalar, çoğunlukla üniversitelerin eğitim bilimleri bölümlerinde yapılsa da, beşeri bilimler ve sosyal bilimler alanlarında da medya eğitim araştırmalarına rastlanılmaktadır. Genel olarak araştırmalar, medya eğitimi uygulamaları ve teorileri ile medyaya ve medyanın farklı teorik perspektiflerden kullanımını odağına almıştır ve bilgi ve iletişim teknolojisinin öğretme ve öğrenim süreçlerini nasıl desteklediği ile ilgilenmektedir. Lapland Üniversitesi ve Tampere Üniversitesi'nde medya eğitiminde yüksek lisans programları mevcuttur. Bunun yanı sıra daha küçük ölçekli çalışma modülleri, diğer birkaç Fin üniversitesinde ve uygulamalı bilim üniversitelerinde yer almaktadır.[35]

[35] https://kavi.fi/sites/default/files/documents/mil_in_finland.pdf (21.05.2021)

2019 yılında Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yayınlanan Medya Okuryazarlığı ve Ulusal Medya Eğitimi Politikası Belgesi ile 2013 yılında yayınlanan Kültür Politikası Yönergesi genişletilmiş ve güncellenmiştir. [36] Politika değişikliğinin ana gerekçesi medya kültüründe ve medyanın mobil cihazlar aracılığıyla kullanılabilmesi, isteğe bağlı yayın hizmetlerinin kullanımının yaygın hale gelmesi gibi medya kullanım alışkanlıklarında yaşanan değişmelerdir. Yapılan en önemli değişiklik hedef grubun her yaştan tüm vatandaşları kapsayacak şekilde genişletilmesidir.

Bu yönergenin amacı medya okuryazarlığının ve medya eğitiminin teşvik edilmesi, desteklenmesi, araştırılmasıdır. Aynı zamanda, medya okuryazarlığının teşvik edilmesi, bireylerin topluma katılma faaliyetlerini destekleyerek ve yanlış bilginin yayılmasını önleme amacına da hizmet etmektedir. Çocuklar internette karşılaştıkları sorunlara karşı kendilerini korumayı öğrenmeleri ve sorunlarla başa çıkmaları konusunda desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Yaşlıların da elektronik hizmetleri kullanma becerileri geliştirilerek dijital uçurumun aşılmasının teşvik edilmektedir.

Bu belgede, medya okuryazarlığı medyayı kullanma ile ilgili tüm becerilerin yanı sıra medya anlayışını ve medya içeriğini oluşturmayla ilgili tüm becerileri de ifade etmektedir. Medya eğitimi ise medya okuryazarlığını geliştirmeyi amaçlayan sistematik faaliyetleri ifade etmektedir ve bütün hedef grupları kapsayacak şekilde medya ve medya okuryazarlığını geliştirmeyi kapsamaktadır.

Kapsamlı Medya Okuryazarlığı Hedefine ulaşmak için izlenebilecek eylem planı şöyledir:

1. Medya eğitimi, kapsamlı şekilde farklı konuları içine alır.

[36] https://medialukutaitosuomessa.fi/mediaeducationpolicy.pdf (26.05.2021)

2. Medya eğitimi farklı grupları hedef almaktadır.(Medya okuryazarlığı yurttaşlık yeterliliğinin bir unsurudur. Bir birey birden fazla hedef gruba dâhil olabilir.)
3. Medya eğitimini destekleyecek bağlantılar geliştirilir.
4. Medya eğitimi verilirken dijital imkânlar kullanılır.
5. Yerel ve bölgesel medya eğitim çalışmaları geliştirilmeli.
6. Medya eğitiminde farklı aktörlerin güçlü yönlerinden yararlanılır.
7. Medya eğitimi ile ilgili sonuçlar herkesin erişebileceği şekilde yayınlanır.

5.2 FİNLANDİYA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ

5.2.1 Medya Hataları

Orijinal adı "Mokasiko media" olan Medya Hataları Projesi Finlandiya Kitle İletişim Konseyi'nin 50. yıl dönümü dolayısıyla hazırlanmıştır. Finlandiya Kitle İletişim Konseyi 1968 yılında yayıncılar ve gazeteciler tarafından kurulmuş öz denetim komitesidir. Üç yıllığına atanan bir başkan ve on üç üyeden oluşan Finlandiya Kitle İletişim Konseyi'nin temel görevi iyi mesleki uygulamaları yorumlamak, ifade ve yayın özgürlüğünü savunmaktır. Mesleğin kötüye kullanıldığını düşünen, ifade veya yayın özgürlüğüne dair şüphe uyandıran bir konunun araştırılması isteyen kişi veya kuruluş şikâyette bulunabilir. Yapılan şikâyetler bir ön elemeye tabii tutularak, konseye iletilmektedir. Yapılacak ön elemenin koşulları da internet sitesinde açıkça belirtilmiştir. [37]

Bu konseye yapılan şikâyetler projenin hazırlanmasında anahtar rol üstlenmiştir. Projenin amacı izleyicileri gazetecilerin her gün aldığı etik kararlar hakkında düşünmeye zorlamaktır. Bu sayede proje ile hem bireylerin kendilerini konseyin yerine koyarak eleştirel düşünmelerini sağlamayı, hem de Konseyin resmi internet sayfasında yer alan Gazetecilik Etik İlkelerinin bilinirliğinin artırılması hedeflenmiştir.

Proje, Konseye yapılan şikâyetler arasından seçilen sekiz adet şikâyeti ele almıştır. Ürün yerleştirme, kaynak eleştirisi gibi farklı konuları ele alan şikâyetlerin her biri hakkında kısa animasyonlar yapılmıştır. Animasyonlarda temel olarak şikâyetin ne olduğuna, her bir şikâyette yer alan Gazeteciler için Kılavuz İlkeler ile ilgili temel soruna ve suçlanan medyanın kendilerini nasıl savunduğuna yer verilmiştir. Her bir video izleyiciye yöneltilen bir soru ile bitirilmiştir: "Bu bir medya hatası mıdır? Değil midir?" Burada medya hatası ile kastedilen, Gazeteciler için Kılavuz İlkelere uymayan, ifade veya yayın özgürlüğünü kısıtlayan hareketlerdir.

[37] https://www.jsn.fi/en/ (erişim tarihi 20.08.2020)

Videolar, bir devlet televizyon kanalı olan Yle'nin internet sitesine öğrenme başlığı altına yerleştirilmiştir. Videolarda ele alınan sekiz şikâyetin içerikleri ise özet olarak şöyledir:

Birinci Şikâyet

Aku Ankka adında çizgi roman türünde yayın yapan bir derginin, yayınladığı ekte yer alan tost reklamının reklam olduğunun yeterince açık olmaması üzerinedir. Derginin Yazı İşleri Müdürü ise derginin içerisine zımbalanarak, özellikle dergiden ayrılan ekin, ticari içerik olarak kolayca tanımlanması gerektiği ve ticari içerikte olduğunun yeterince açık olduğu savunmasını yapmıştır. Bu bir medya hatası mıdır?

İkinci Şikâyet

2016 yılında Brüksel Havalimanında patlayan bir bombadan etkilenen iki kadın resmini yayınlayan Helsingin Sonamat gazetesi ile ilgilidir. Yayınlanan bu resimde bombanın etkisi ile şok yaşayan iki kadın yer alıyor. Kadınlardan bir tanesinin üzerindeki kanlı kıyafet dikkat çekerken, her ikisinin de kıyafetlerinin dağınıklığı göze çarpıyor. Şikâyetin gerekçesi, bu resmin kadınlara dair pek çok ayrıntıyı içermesinden dolayı, yayınlanmasının gereksiz ve doğru olmadığıdır. Gazetenin genel yayın yönetmeni, fotoğrafın saldırının sembolü haline geldiği ve resmin anlatılmak isteneni daha etkili şekilde aktardığı için bu resmin kullanıldığı savunmasını yapmıştır. Bu bir medya hatası mıdır?

Üçüncü Şikâyet

Youtube üzerinden çevrimiçi bir oyun oynayarak oyunu tanıtan bir kişi hakkında yapılan şikâyette, ürünü tanıtırken reklam yaptığını açıkça belirtmediği için etik ilkelere aykırı davranıldığı beyan edilmiştir. Bu bir medya hatası mıdır?

Dördüncü Şikâyet

Radio Aalto adında bir radyo kanalı ismini bir günlüğüne Radio Terra olarak değiştirmiştir. Ancak Terra bir sanatçının ertesi gün çıkacak albümünün adıdır. Şikâyetin gerekçesi albüme vurgu yapılarak, örtülü reklam yapılmasıdır. Bu bir medya hatası mıdır?

Beşinci Şikâyet

Bir haber radyosu olan Radio Suomipop , denizden kurtarılan binden fazla mülteciye dair verilen bir haberin anlatımı esnasında, fonda bir çizgi film karakterinin şarkısına yer vermiştir. Dinleyiciye göre, haberin verilmesi esnasında arkada çalan bu şarkı, haberde yaşananları, bir çizgi film karakterinin macerası gibi göstererek gerçekliğin çarptırılmasına neden oluyor. Bu bir medya hatası mıdır?

Altıncı Şikâyet

Helsingin Sonamat'ın gazetesi tarafından, yayımlamış olduğu bir makalede, yüzünü kaplayan bir zombi dövmesi hayali olan 17 yaşındaki bir çocuğun hikâyesine yer verilmiştir. Çocuk çevresindekilerin tepkisini görmek için yüzüne zombi maskesi yaptırmıştır ve haber esnasında bu çocuğun adı açıkça verilmiştir. Okuyucuya göre bu makalede çocuğun adının geçirilmesi doğru değildir, izinsiz olarak çocuğun adı paylaşılmamalıdır. Bu bir medya hatası mıdır?

Yedinci Şikâyet

Yle internet sitesinde tek boynuzlu atlar ve bakımları ile ilgili bir hikâyeye yer verilmiştir. Ancak, hikâye esnasında görüşülen kişinin şirketinde hemşire olarak nasıl eğitim alınacağı herhangi bir eleştiri

olmadan anlatılmıştır. Okuyucuya göre, herhangi bir eleştiriye yer verilmemesi gizli reklam olarak değerlendirilmelidir. Bu bir medya hatası mıdır?

Sekizinci Şikâyet

Bir magazin dergisinde yer alan bir habere atılan başlık okuyucu tarafından yanıltıcı bulunmuştur. Haberin içeriğine bakıldığında farklı bir anlam çıkarıldığını ifade eden okuyucu, şikâyette bulunmuştur. Haberin içeriğiyle uyuşmayan başlıklar bir medya hatası mıdır?[38]

Yukarıda yer alan her bir şikâyet, Finlandiya Kitle İletişim Konseyi'nin resmi internet sitesinde yer alan Gazetecilik Kılavuz İlkeler doğrultusunda değerlendirilmeye açılmıştır. Bu sekiz şikâyetten bazıları haklı bulunurken, bazılarının ise herhangi bir medya hatası içermediğine karar verilmiştir. İçlerinden Youtube ile ilgili olan şikâyet ise, Youtube Konseyin denetim yetkisi dışında bir mecra olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır.

Bu şikâyetlerin birer medya hatası olup olmadığı konusunda halkın fikir yürütebilmeleri için, sekiz soruluk çoktan seçmeli bir test hazırlanmıştır. İsteyen vatandaşlar, şikâyeti inceleyerek, şikâyetin gerçek bir medya hatasını içerdiği ya da içermediği konusunda oy verebilir, verdikleri cevaptan sonra Konseyin verdiği gerekçeli kararı görebilmektedir. Konseyin verdiği gerekçeli kararların yer alması, bireyler için açıklayıcı olmaktadır.

Öte yandan Medya Hataları Projesi kapsamında oluşturulan materyaller okullarda da kullanılmış ve öğrencilerin küçük konseyler oluşturtarak gazeteciliği ve gazeteciliğin etik ilkelerini anlamaları sağlanmıştır. Editörlerin her gün verdiği etik kararlar üzerine düşündürerek, öğrencilere medyanın kendiliğinden, sektör içerisinde oluşmuş etik kararları üzerine eleştirel düşünme becerisi kazandırmak amaçlanmıştır.

[38] https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/28/mokasiko-media-paata-sina (erişim tarihi 21.08.2021)

Proje 2019 yılında, Avrupa Medya Haftası kapsamında medya okuryazarlığı projeleri için verilen ödüle layık görülmüştür. Komisyon tarafından ödül verilirken projenin güçlü yönleri arasında sınır ötesi unsurlar içermesi, ölçeklenebilirlik potansiyeli taşıması ve özellikle Avrupa Birliği vatandaşları ile ilgili konulara odaklanıyor olması yer almıştır.

5.2.2 Gerçek, Lütfen

Proje Finlandiya'da bir medya ve dijital hizmet şirketi olan Alma Medya tarafından düzenlenmiştir. Orijinal adı " Faktana Kiitos" olan proje, Finlandiya'daki 2018 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleri sırasında adayların iddialarının gerçekliklerini gözden geçirmek üzere oluşturulmuş bir projedir. Projenin amacı okuyuculara seçim kampanyaları ve adaylar hakkında güvenilir bilgi sağlamak ve yanlış bilgilerin ve dezenformasyonun medyada yayılmasına karşı koymak, okuyucuya teyit sürecine katılma fırsatı vermektir.

Proje Cumhurbaşkanlığı seçim süreciyle sınırlı kalmış, ardından sonlandırılmıştır. Proje boyunca kurulan komisyon toplamda farklı adaylardan 14 iddiayı incelemiştir. Yapılan inceleme sonuncunda bunların ikisi tamamen doğru olmayan iddialara dayanırken, beş tanesinin tamamen doğru iddialara dayandığı tespit edilmiştir. [39]

5.2.3 Gerçek Çubuğu

Orijinal adı "Faktabaari " olan proje 2014 yılında Avrupa Parlamentosu seçimleri sırasında Finlandiya'daki Açık Toplum Derneği tarafından

[39] https://www.almamedia.fi/en/sustainability/case/facts-please/ (Erişim tarihi 21.08.2021)

oluşturulmuştur. Açık Toplum Derneği şeffaflığı toplumsal bir değer olarak teşvik etmek, sosyal karar alma sürecine toplumun katılımını artırmak amacıyla 2010 yılında kurulmuş bir dernektir. Derneğin 2020 yılı eylem planın öncelikli ele alınacak konular arasında dijital bilgi okuryazarlığı ve eğitimi, medya tarafından yapılan gazetecilik doğrulama ve kutuplaşmayı önleme çalışmaları, bilgi çarpıtma ve kutuplaşmayı popüler bir şekilde araştırmak, bunlarla mücadele etmek ve ele almak sayılmıştır.[40] Dernek Faktabaar'ın faaliyetlerini destekleyerek, projenin şeffaflığını ve şeffaflık ilkelerini denetlemektedir.

Amerika'da "factcheck.org" ve "politifact.com" ve Arjantin'de "Checker" adında benzer şekilde gerçeklerin teyit edildiği sitelerden ilham alarak tasarlanan proje, politikacıların, siyasi aktörlerin konuşmalarının doğruluğunu teyit etmek ve medyada sunulan tamamen gerçek olmayan bilgileri, efsane niteliğindeki paylaşımları ve kentsel konuları açıklamak amacıyla oluşturulmuştur.

Proje ilk aşamada Avrupa Birliği Parlamento seçimlerinde 60'tan fazla iddiayı incelemiş ve yapılan araştırmalarda iddiaların 40'a yakınının asılsız olduğunu ortaya koymuştur. Avrupa Birliğinin güvenilirliği ne kadar sağlanmış olursa olsun, oy verecek seçmenin tamamen gerçek bilgiye dayanarak tercihini yapması ve asılsız iddiaların düzeltilmesi gerektiği projenin temel çıkış noktasıdır. Yanlış bilginin yayılmasının önlenebilir ve sınırlandırılabilir olduğu savunulmaktadır. Bu kapsamda faaliyetlerine devam eden proje "Grand Journalist Ödülü" ne layık görülmüştür.

Proje kapsamında, benzer şekilde 2015 yılında yapılan parlamento seçimlerinde adayların ve partilerin ortaya attığı iddiaların gerçekliğinin kamuoyuna duyurulması amacıyla faaliyet yürütülmüştür. 2015 de yapılan bu parlamento seçim projesi, 2014'teki Avrupa seçim projesine kıyasla daha yönlendirme odaklı bir projeydi. Gazetecilik bölümü öğrencileri, gerçeklerin gözden geçirilmesinin hemen

[40] https://faktabaari.fi/assets/Avoin-yhteiskunta-ry-toimintasuunnitelma-2020-verkkoversio.pdf (Erişim tarihi 23.08.2021)

hemen her aşamasında yer almışlardır. Fakta Bari'nin editör kadrosu ile Haaga-Helia Üniversite'nin Gazetecilik Lisans Bölümü öğrencilerinin ortaklaşa çalışması sonucu iddialar gözden geçirilmiştir. Üniversitenin Lisans Bölümü Başkanı Anne Leppäjärvi'nin gazetecilik eğitimi için Faktabaari ile yürüttüğü bu çalışma, ayrıca 2015 yılında Gazetecilik Eylem Ödülü almıştır.

Faktabaari ile Haaga-Helia Üniversitesi arasında yapılan bu gazetecilik eğitim projesinde, sadece seçim argümanları değil, göçmenlik, sığınmacılar ve mültecilerle ilgili bir düzine iddia gözden geçirilmiştir. Zararlı söylemlere dair ortak bir profil oluşturmak, tartışmaların ve bilgilerin yanlış olanlarını ayırmak ve medyanın bilgi üretici, arabulucu, değerleyici yönündeki aksaklıkları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Proje içerisinde yaşanan bir takım zorluklar içerisinde şunlar sayılabilir: Kimi zaman adayların somut olarak ne söylediği, öne sürdükleri argümanlar ile tam olarak neyi kastettiğinin anlaşılmasında zorluklar yaşanmıştır. Öte yandan sosyal medyanın hızı nedeniyle, ortaya çıkan bir iddianın gerçekliğinin teyit edilemeden, çok hızlı bir şekilde yayılması zamana karşı bir mücadele gerektirmiştir.

Seçimler boyunca açıklığa, gerçekliğe, iyi gazetecilik uygulamaları vurgu yapan proje, takipçi sayısını hızla artırmıştır. Yanlış bilginin yayılmasının önlenmesi konusunda olumlu bir caydırıcılığa neden olmuştur.

Projeye olan ilginin dijital mecralarda hızla artması ve aynı zamanda Büyük Gazetecilik Ödülü ile ödüllendirilmesi ses getirmiş ve geleneksel medya aracılığıyla da kendini kamuoyuna anlatma imkânı bulmuştur. Proje boyunca argümanların sadece gerçekliği araştırılmış olup, ortaya çıkan sonuçların kamuoyuna duyurulması noktasında herhangi bir yoruma yer verilmemiştir. Yorum tamamen okuyucuya bırakılmıştır.

Projenin hızla büyümesi dikkatleri üzerine çekmiştir. Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı'nın Medya ve İnovasyon Yarışması'nda 30.000 poundluk kalkınma finansmanı almıştır. Bu finansmanı Dışişleri Bakanlığı'ndan teknik alt yapının geliştirilmesi için alınan 10.000 Euro devlet hibesi ve Finlandiya'nın önde gelen gazetelerinden olan Helsingin Sanomat Vakfı projeye içerik geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla 59.000 avro hibe takip etmiştir.

2016 yılında FactBar Edu medya okuryazarlığı projesi başlatılmıştır. Bu proje Faktabaari teyit uzmanlarının, gazetecilerin, medya uzmanlarının ve pedagogların ortaklaşa çalışarak, öğretmenlere okullarda kullanabilmeleri için medya ve bilgi okuryazarlığı araçları oluşturmayı amaçlamaktadır. Faktaabari'nin Faktabaari EDU projesi ile temel misyonu olan yanlış bilginin yayılmasıyla ve dezenformasyonla mücadele etmek için okul çağında eleştirel düşünme ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin güçlendirildiği medya içeriği hazırlamayı amaçlamaktadır.[41]

Faktabaari ülkemizde benzer iki farklı uygulama alanı bulmuştur. Faktaabari ile aynı prensipler çerçevesinde çalışan bu siteler Faktabaari gibi Poynter Enstitüsü'nün birer üyeleridir. Bu enstitü, merkezi Florida'da olan kar amacı gütmeyen bir kuruluştur ve Uluslararası Gerçek Kontrol Ağı'nın da sahibidir. IFCN 'nin oluşturduğu ortak ilkeleri kabul ederek gerçek kontrolü yapmaktadırlar.

[41] https://faktabaari.fi/edu/ (Erişim tarihi 23.08.2021)

5.3 İRLANDA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI

İrlanda'da medya eğitiminin kökenleri, 1960'lar da eğitime yönelik yenilikçi yaklaşımlara dayanmaktadır. Bu reformlar İrlanda eğitiminin tüm yönlerinde kısmen de olsa bir değişim sürecini beraberinde getirmiştir. Özellikle herkes için ücretsiz ortaöğretim eğitiminin getirilmesi eğitim sisteminde büyük bir değişim yaratmıştır.

Öte yandan İrlanda Katolikliğinin kültürel muhafazakârlığıyla birleşen yabancı karşıtı bir milliyetçilik, İrlanda eğitimi üzerinde en azından 1960'lara kadar güçlü bir etki bırakmıştır.[42] Bu muhafazakârlığa rağmen, İrlanda medya eğitimindeki ilk girişimlerden bazıları 1968 yılında Katolik anlayış tarafından kurulmuş Katolik İletişim Merkezi tarafından desteklenmiştir. Kitle İletişimine Giriş (1985) ders kitabı gibi kaynakların yayınlanmasına ek olarak, Merkez, ayrıca öğretmenler ve öğretmenler için iyi donanımlı stüdyolarda medya üretim teknikleri konusunda eğitim programları yürütülmüştür. Ancak bu girişimler, söz konusu bakış açısında pek değişim oluşturmamış, İrlanda halkının yeni medya mecraları ile geç tanışmasına ve medya ve bilgi okuryazarlığının 1980'lerden itibaren bir gelişim süreci içerisine girmesine yol açmıştır.

İrlanda'da okullarda medya eğitiminin geliştirilmesinde iki ajans önemli rol oynamıştır. İlk olarak, İrlanda Film Enstitüsü'nün(IFI) eğitim bölümü, 1970'lerden itibaren, öğretmenler arasında bir medya eğitimi kültürünün gelişimi için faaliyetler yürütmüştür. Film ve medya araştırmaları üzerine seminerler ve kurslar sunmanın yanı sıra, İrlanda Film Enstitüsü sadece okullarda değil, genel olarak İrlanda halkı arasında medya bilincini teşvik etmiştir. 1980'lerin başında, IFI tarafından ulusal yayın kuruluşu RTÉ ile birlikte bir dizi ortak konferans ve yaz okulu düzenlenmiştir

[42] O'Neill, Brian (1993) ,Media Education in Ireland: an Overview, *Irish Communication Review* , s.5

ve medyanın İrlanda yaşamına katkısının ve temsilinin eleştirel olarak tartışıldığı bir ortam oluşturulmuştur.

Medya eğitiminin İrlanda müfredatına ilk resmi girişi 1978 yılında okulu terk edenler için tasarlanan Mesleki Hazırlık ve Eğitim Programı'yla olmuştur. Program iletişim müfredatında eğitim alma zorunluluğu getirmiştir. Bu programın hedefleri, temel iletişim becerilerindeki yeterliliğe ek olarak, kitle iletişim araçları da dâhil olmak üzere çeşitli iletişim sistemleriyle başa çıkma becerisini de kazandırmaktı. Ayrıca öğrencilerin, farklı kitle iletişim araçları, üretim süreçleri, karar verme, doğruluk, tarafsızlık ve önyargı hakkında bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır. Ancak bu medya eğitimi mesleki alan ile sınırlı kalmış ve eğitim müfredatının geneline yayılmamıştır.

1985 yılında yapılan Ulusal Medya Eğitimi Konferansı Öğretmenlerin Medya Eğitimi Derneği'nin (TAME) kurulması için itici güç oluşturmuştur. Amacı hem ilköğretim hem de ilkokul sonrası okullarda medya eğitimi öğretmenlerini desteklemek, teşvik etmek ve hizmet içi eğitim ile medya çalışmaları için öğretim kaynaklarının geliştirilmesi adına bir grup oluşturmak olan derneğin IFI'nin yaşadığı mali kriz nedeniyle 1986-1990 yılları arasında eğitim bölümünün kapatılması nedeniyle askıya alınmıştır.

Medya eğitiminin geliştirilmesinde merkezi olan ikinci bir kurum, Dublin şehrinin eğitim kurulunun Müfredat Geliştirme Birimi olmuştur. Bu birim, ilköğretim kaynaklarından bazılarının geliştirilmesinde, hizmet içi eğitimde ve medya çalışmaları da dâhil olmak üzere bir dizi konu alanında yeni eğitim girişimlerinin pilot uygulamasında etkili olmuştur.[43]

2000 yılının sonlarına gelindiğinde, ilkokul müfredatlarında geniş bir yenileme yapılmıştır. Medya çalışmalarına ilköğretim müfredatlarında resmi olarak

[43] O'Neill, Brian (1993) , syf 4

yer verilmezken, müfredatlar arası bir şekilde eğitime dâhil edilmiştir. Gözden geçirilmiş müfredatla, medyanın çocukların hayatındaki yaygınlığını kabul edilmiş ve müfredat içerisinde öğrenmeye yardımcı olarak medya materyallerinin kullanımını teşvik edilmiştir. Yapılan medya çalışmaları ile müfredatlar arası bir bağ oluşturulmuş ve medya ile yaratıcı, pratik ve eleştirel katılım için yeni fırsatlar sağlanmıştır.[44]

Bu müfredat içerisinde İngilizce dersine önem verilmiştir. İngilizce öğretimi, öğrencinin, kişisel, sosyal ve kültürel okuryazarlık olarak tanımlanan dilin sanat ve becerilerindeki kişisel yeterliliği geliştirmeyi amaçladığı için, medya eğitiminin tanımlayıcı ilkelerinden biri olan medya okuryazarlığının da bu kapsamda ele alınarak daha işlevsel bir bakış açısına sahip olacağı düşünülmüştür. İngilizce dersinin yanı sıra Sosyal Kişisel ve Sağlık Eğitimi ve Bilgi ve İletişim Teknolojileri gibi derslerin müfredatları içerisinde de medya ve bilgi okuryazarlığı eğitimi yer almaktadır.

Yayıncılık Yasası (2009), medya okuryazarlığına kamusal alanda bir rol sağlayan birincil mevzuattır. Bu yasa ile kurulan İrlanda Yayın Kurumu daha önce İrlanda Yayın Komisyonu (BCI) ve Yayıncılık Şikâyetleri Komisyonu (BCC) tarafından üstlenilen rollerin yanı sıra bir dizi yeni işlevi üstlenerek tek bir içerik düzenleyicisi olarak kurulmuştur. Bu yasa ile birlikte İrlanda Yayın Kurumu'na araştırmayı teşvik etmek, medya okuryazarlığının teşvikine yönelik önlemler ve faaliyetler üstlenmek için işlevler verilmiştir. Yasa ayrıca, medya okuryazarlığını teşvik eden radyo ve televizyon programlarını desteklemek için kullanılabilecek mali bir destek sağlamaktadır.

Yasada, medya okuryazarlığı resmi olarak yayın ve ilgili elektronik medya aracılığıyla yayınlanan materyalin niteliği ve özellikleri, bu tür materyallerin yayın

[44] O'Neill, Brian (2014) , Media and Information Literacy Policies in Ireland, s3

ve ilgili elektronik ortamlarda yayınlanmak üzere seçildiği veya kullanıma sunulduğu süreçler, bireylerin ve toplulukların, yayın ve ilgili elektronik medya aracılığıyla işitsel veya görsel-işitsel materyal oluşturup yayınlayabildiği süreçler ve yayın ve ilgili elektronik medya aracılığıyla yayınlanan materyale erişimin düzenlendiği veya düzenlenebileceği mevcut sistemler hakkında daha iyi bir kamu anlayışı sağlamak olarak tanımlanmaktadır. [45]

İrlanda Medya Okuryazarlığı Politikası İrlanda Yayın Kurumu tarafından 2009 yılında yayınlanan Yayın Yasası'na uygun olarak hazırlanmıştır ve EPRA ve EBU gibi uluslararası kurumlar tarafından medya okuryazarlığına dair mevcut bakış açılarını içermektedir. [46]

İrlanda Yayın Kurumu tarafından yayınlanan Medya Okuryazarlığı Politikası belgesinde, politikanın temel hedefinin İrlanda halkına, tükettikleri, oluşturdukları ve yaydıkları medya içeriği ve hizmetleri hakkında bilinçli seçimler yapma becerisi kazandırılması ve konu hakkında bilgilerinin artırılması olduğu belirtilmiştir. Bu kapsayıcı politika hedefini desteklemek için ise beş stratejik politika hedefi belirlenmiştir:

1) İrlanda'da medya okuryazarlığının desteklenmesine yönelik koordineli bir yaklaşım oluşturulmasına liderlik etmek birinci stratejik hedeftir. Medya okuryazarlığı, farklı paydaşların, farklı aşamalarda insanlara destek sağlamasına ihtiyaç duyan yaşam boyu öğrenme sürecidir. Tek bir paydaşın bunu kendi başına başarması mümkün değildir.

2) Vatandaşlar, tüketiciler ve paydaşlar arasında medya okuryazarlığını tanımlamak ve teşvik etmek hedeflenmektedir. Medya okuryazarlığı terimi

[45] A.g.e s. 5

[46] Ireland Media Literacy Policy https://www.bai.ie/media/sites/2/dlm_uploads/2016/12/BAI_media_literacy_policy_EN1.pdf (25.08.2021) s. 4

genellikle farklı sektörlerdeki farklı paydaşlar tarafından farklı şekilde anlaşılır, bu durum anlam karmaşasına neden olabilir. Bu yüzden politika ve medya okuryazarlığının çizilen çerçevesi içinde medya okuryazarlığının belirli bir tanımını kullanılmamıştır. Bunun yerine çeşitli sektörlerden paydaşlar tarafından geniş çapta anlaşılacak ve medya okuryazarlığı bilincini ve eğitimini geliştirmeye yardımcı olacak bir dizi yeterlilik, beceri göstergesi ve başarı göstergesi oluşturmaya odaklanan bir hedef belirlenmiştir.

3) Geniş bir yelpazedeki paydaşları, kendi özel iş ve stratejik öncelikleri doğrultusunda medya okuryazarlığının tanıtımına katılmaya teşvik etmek hedeflenmektedir. Geleneksel medya içeresinde, medya okuryazarlığının desteklenmesi medya endüstrisi ve eğitim sektörü tarafından olmuştur. Ancak genişleyen medya sektörü içerisinde, medya okuryazarlığının teşvik edilmesi için rol oynayacak sektörlerde değişmektedir. İrlanda Medya Okuryazarlığı Politikası ve medya okuryazarlığı çerçevesi paydaşların kendi stratejik hedeflerine katkıda bulunacak medya okuryazarlığı projelerini nasıl geliştirebileceklerini anlamalarına yardımcı olurken, kapsayıcı hedefe katkıda bulunacak şekilde oluşturulmuştur.

4) Medya okuryazarlığı araştırmalarını ve kapsamlı bir bilgi tabanının geliştirilmesini teşvik etmek sayılan hedefler arasındadır. Medya okuryazarlığının çeşitli yönleriyle ilgili olarak pek çok araştırma mevcuttur. Bu politika ile hedeflenen, paydaşların mevcut ve gelecekteki araştırmaları daha geniş bir paydaş yelpazesine yaymasına yardımcı olmaktır.

5) Diğer temel öğrenme çerçeveleri ve politikalarıyla stratejik olarak uyumlu bir politika geliştirmek.

İrlanda Medya Okuryazarlığı Politikasının çerçevesi üç temel yetkinlik ve bu yetkinliklerle ilişkili beceri ve başarı göstergeleri üzerine oturtulmuştur. Bu çerçeve

İrlanda Yayın Otoritesinin(BAI) kendi medya okuryazarlığı çalışmalarını düzenlemek amacıyla kullanılmak üzere oluşturulmuştur. Ancak paydaşların kendi stratejik ve ticari hedefleri doğrultusunda kendi medya okuryazarlığı faaliyetlerini şekillendirmelerine yardımcı olabileceği de öngörülmektedir. Medya okuryazarlığı geniş bir beceriler dizisini içerdiği için paydaşlardan her bir yetkinliği veya ilgili beceri ve başarı göstergelerini ele almaları beklenmemektedir.

Medya okuryazarlığı çerçevesinin oturtulduğu üç temel yetkinlik ve bu yetkinlikler için beceri ve başarı göstergeleri şu şekildedir:

Yetkinlik 1

Bilgilendirilmiş seçimler yapmak ve medya kullanımını en iyi şekilde yönetmek için yayın, dijital ve diğer medya içeriklerini ve hizmetlerini anlayın ve eleştirel olarak değerlendirin.

a. Bu yetkinlikte bireyler için beceri göstergeleri:

   i. Reklam, editoryal, gerçek ve görüş gibi farklı içerik türlerini tanıyın
   ii. Farklı içerik türlerinin üretilmesiyle ilgili editoryal süreçleri anlayın
   iii. Medya mesajlarının yapısını sökün ve onları etkileyen faktörleri tanıyın
   iv. İçerik üreticisinin motivasyonlarını ve içeriğin sunulduğu bağlamı analiz edin ve değerlendirin
   v. İçerik ve hizmetleri doğruluk, güvenilirlik ve parasal karşılığı açısından değerlendirin
   vi. Medya içeriği ve hizmetleri için geçerli olan düzenleyici ortamları anlayın

b. Bu yetkinlik için başarı göstergeleri:

   i. Farklı içerik türlerinin farkındalık düzeyi
   ii. Medya tüketimine ilişkin bilinçli seçim düzeyi

iii. Çevrimiçi de dâhil olmak üzere farklı medyadaki reklamcılık teknikleri ve içeriği hakkında farkındalık düzeyi
iv. Reklama maruz kalmanın bireysel yönetiminin aralığı ve sıklığı
v. Medya platformları ve hizmetlerinde klişeleştirme, önyargı, haksız tasvir, kanıta dayalı olmayan spekülasyon, uygunsuz içerik ve bağlam hakkında farkındalık ve raporlama seviyeleri
vi. Kullanılan medya kaynaklarının aralığı
vii. Uygun makamdan tazminat talep eden halk üyelerinin vakalarının sıklığı ve aralığı

Yetkinlik 2

Fırsatları en üst düzeye çıkarmak ve riskleri en aza indirmek için yayın ve dijital medya içeriğine ve hizmetlerine güvenli bir şekilde erişin ve kullanın.

a. Bu yetkinlikte bireyler için beceri göstergeleri:

    i. Medya içeriğini ve hizmetlerini etkili bir şekilde arayın, bulun, gezinin ve kullanın
    ii. Medya içeriğini ve hizmetlerini kullanırken kişisel verilerin değeri ve korunması hakkında bilinçli seçimler yapın
    iii. Potansiyel olarak zararlı içerileri tanıyın
    iv. İnternet altyapısının medya seçimlerini, davranış kalıplarını ve içerik/görüntü çeşitliliğini nasıl etkileyebileceğini anlayın
    v. Medya içeriği ve hizmetlerinin ve teknolojisinin kullanımının yasal ve ahlaki sonuçları hakkında farkında olun
    vi. Güvenli ve güvenli bir şekilde çevrimiçi işlem yapın
    vii. Gelişmekte olan teknolojiyle bağlantılı potansiyel faydaları ve olası riskleri tanıyın ve anlayın

b. Bu yetkinlik için başarı göstergeleri:
    i. Medya içeriğine ve hizmetlerine erişen ve bunları kullanan kişi sayısı
    ii. Medya içeriği ve hizmetlerinin kullanım sıklığı, derinliği ve genişliği

iii. Kişisel verileri yönetmek için kullanılan tekniklerin kapsamı ve etkinliği ve kişisel verilerin nasıl saklandığı, paylaşıldığı ve kullanıldığı ile ilgili potansiyel riskler hakkında bilgi
iv. Medya platformları ve hizmetlerinde uygunsuz veya potansiyel olarak zararlı içerik bildirme vakalarının sayısı
v. Çocuk koruma sorunları da dâhil olmak üzere medya içeriği ve hizmetleriyle ilişkili potansiyel riskleri yönetmek için kullanılan tekniklerin kapsamı ve etkinliği
vi. Toplu/yönetimli içeriği yönetmek için kullanılan tekniklerin kapsamı ve etkinliği
vii. Sosyal medya gibi kapalı bir medya sisteminde rakip görüşlerin nasıl yeterince temsil edilmediğine dair farkındalık düzeyi
viii. Telif hakkı ihlali vakalarının sayısı
ix. Kimlik sahtekârlığının vaka sayısı, sıklığı ve ciddiyeti

Yetkinlik 3

Medya aracılığıyla toplumun yaratıcı, kültürel ve demokratik yönlerini sorumlu, etik ve etkili bir şekilde yaratın ve bunlara katılın.

a. Bu yetkinlikte bireyler için beceri göstergeleri:
    i. Metin, resim, ses, video ve kod üreterek medya içeriği ve ürünleri oluşturun
    ii. Herkese açık kullanım için içerik oluşturun (örneğin, yaratıcı ortak lisansları kullanarak)
    iii. Çevrimiçi içerik yayınlayın, yükleyin, paylaşın
    iv. İçeriği derleyin ve küratörlüğünü yapın
    v. Kamu ve özel iletişim için en etkili hizmetleri / platformları ayırt edin ve seçin
    vi. Ağların nasıl oluştuğunu ve çalıştığını anlayın ve yönetin
    vii. Dijital hak ve sorumlulukları bilin ve bunlara saygı gösterin
    viii. Çevrimiçi öğrenme fırsatlarına katılın
    ix. Kişisel görüşleri ifade edin ve başkalarının görüşlerine yanıt verin
    x. Sivil ve kültürel etkinliklere katılmak için fırsatlar bulun ve yaratın

xi. Tüm medyadaki uygunsuz davranışları fark edin, yönetin ve uygun şekilde bunlara meydan okuyun

b. Bu yetkinlik için başarı göstergeleri:
   i. Çevrimiçi de dâhil olmak üzere medya hizmetleri aracılığıyla olumsuz davranış ve faaliyetlere karşı dayanıklılık düzeyi
   ii. Vatandaş sayısına göre kendini ifade etme ve demokratik katılım düzeyleri
   iii. Medya platformları ve hizmetlerinde vatandaşlar tarafından yaratıcı katılım ve çıktı düzeyi
   iv. Medya platformları ve hizmetlerinde vatandaşlar tarafından kültürel katılım ve çıktı düzeyi
   v. Medya platformları ve hizmetleri aracılığıyla sosyal içerme düzeyi
   vi. Eşler arası desteğe katılım düzeyi
   vii. Çevrimiçi olanlar da dâhil olmak üzere medya hizmetleri aracılığıyla olumsuz davranış ve faaliyetlere karşı uygun meydan okuma düzeyi

5.4 İRLANDA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ

5.4.1 Be Media Smart Projesi[47]

2019 yılında Medya Okuryazarlığı Haftası için tasarlanan proje, 2020 yılında küresel salgının başlaması ile birlikte , güvenilir bilgi ile kasıtlı olarak yanıltıcı ve yanlış bilgi arasındaki farkın anlaşılmasına yardımcı olmak için, medya okuryazarlığının İrlanda genelinde teşvik edilmesi için kurulmuş bağımsız bir dernek olan İrlanda Medya Okuryazarlığı Derneği ve İrlanda Yayın Kurumu öncülüğünde pek çok sayıda farklı paydaşın ortak iradesi oluşturulmuştur.

Proje "Dur, Düşün, Kontrol et" adı verilen üç temel prensip üzerine kuruludur. Bu üç prensip yeni bir bilgiyle, haberle veya genel olarak bir medya mesajı ile karşılaşıldığında takip edilmesi gereken adımları içermektedir. Üç temel prensibin açılımları ise şu şekilde özetlenebilir:

Dur Prensibi:

-Sadece başlığı okuma. Başlıklar çoğunlukla dikkat çekmek için oluşturulurlar ve hikâyenin tamamını anlatmazlar.

-Bir resim veya fotoğraftan genel bir kanıya varmayın. Resim değiştirilmiş, filtrelenmiş ya da bağlam dışı kullanılmış olabilir.

-Bilginin bir anda hızla yayılması, pek çok kişi tarafından paylaşılması onun doğru olduğu anlamına gelmez. Bazı bilgiler sizde duygusal bir tepki oluşturmak(öfke, heyecan, inançsızlık gibi) ve anında paylaşmayı ya da beğenmeyi teşvik etmek amacıyla yapılmış olabilir. Sosyal medya herhangi bir bilginin hızla yayılmasını kolaylaştırıyor.

Düşün Prensibi:

[47] https://www.bemediasmart.ie/ (23.08.2021)

-Bilginin size hangi amaçla gönderildiği üzerine düşünün. Size bir şey mi anlatmak istiyor (haber), sizi eğlendirsin diye mi oluşturulmuş (komik videolar), yoksa sizi bir şeyler almanız konusunda ikna etmeyi mi amaçlıyor(reklam). Bilginin ne kadar güvenilir olduğunu anlamak için bilginin tarzına, tonuna ve kaynağına bakın.

- Önyargılarınız olabilir mi? Biraz şüpheli görünse bile kişiler kendi görüşlerini destekleyen bilgilere inanma eğilimindedir. Algoritmalar gibi formüller, çevrimiçi olarak okuduklarınızı, gördüklerinizi ve duyduklarınızı takip edebilir ve önceki seçimlerinize dayalı olarak sizin için öneriler üretebilir. Bu nedenle, elde ettiğiniz bilgiler son derece kişiselleştirilebilir ve daha geniş görüşleri veya görüşleri yansıtmayabilir.

- Aynı bilgiyi başka bir yerde bulamıyorsanız, bunun nedeni yanlış, güvenilmez veya güncelliğini yitirmiş olması olabilir. Bu, özellikle bilgi çok güncel veya haber değeri taşıyorsa geçerlidir.

Kontrol Et Prensibi :

- Bazen, iyi bilinen bir haber veya medya sitesine çok benzeyen bir web adresine (URL) sahip web sitelerinde dezenformasyon bulunur. URL'nin yazımında yalnızca küçük bir değişiklik olabilir. Şüpheniz varsa, gerçek siteye gidin ve URL'leri karşılaştırın.

-Bilgi, aşina olmadığınız bir web sitesinden geliyorsa, web sitesinin arkasında kimin olduğu ve bu bilgilere neden sahip olabileceği hakkında daha fazla bilgi edinmek için "Hakkında" bölümüne bakın.

- Bilgileri kimin oluşturduğunu bilmek, onların motivasyonunun ne olduğunu değerlendirmenize yardımcı olacaktır. Bir şey, bir ürün, bir fikir veya başka bir şey mi satmaya çalışıyorlar? Öyleyse neden? Yazar veya yayıncı belirli bir siyasi fikrin veya figürün destekçisi mi? Yazar, bazı Youtuber'lar gibi çevrimiçi bir "etkileyici" mi? Bunu söylemek için para almaları muhtemel mi?

- Bahsedilen tarihler mantıklı mı? İsimsiz uzmanlara referanslar var mı? Yazarın kaynaklarına bağlantılar açıkça görülüyor mu? Güvenilir ve güvenilir kaynaklardan

gelen bilgiler genellikle iyi yazılmıştır. Bu nedenle yazım hatalarına ve kulağa tuhaf gelen cümlelere dikkat edin.

Site içerisinde Covid-19 ile ilgili haberlerin takip edilebileceği kaynaklar yer almaktadır ve bu prensipler çerçevesinde yayınlanmış gerçek kontrol haberleri mevcuttur.

5.4.2 Webwise [48]

Webwise programı İrlanda Daha Güvenli İnternet Merkezi tarafından oluşturulmuş bir projedir ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. Daha Güvenli İnternet Merkezleri, çocuklar için olumlu çevrimiçi deneyimi teşvik etmek, dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı da dâhil olmak üzere farkındalık yaratarak beceri kazandırmak, çocuklar için güvenli bir internet ortamı yaratmak ve çocukların çevrimiçi cinsel istismarı ve cinsel sömürü ile mücadele için destek sağlayan ulusal merkezlerdir. Ülkemizde de Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından 2017 yılında faaliyete geçirilmiştir.

Webwise programı gençlere, ebeveynlere ve velilere internette çocukların güvenliği ile ilgili konularda bilgiler sunan, tavsiyeler veren ve öğretmenler için okulda derslerinde kullanabilmeleri için ücretsiz ders materyali sunan bir internet sitesi olarak tasarlanmıştır.

5.4.2.1 **HTML Heroes**[49]

Webwise tarafından öğretmenlerin sınıfta öğrencilere dijital vatandaşlığı ve çevrimiçi güvenliği anlatabilmesi için Sosyal, Kişisel ve Sağlık Eğitimi müfredatını desteklemek amacıyla, ücretsiz ders içeriği olarak tasarlanmış bir projedir. 7-10 yaş

[48] https://www.webwise.ie/ (26.08.2021)

[49] https://heroes.webwise.ie/html-heroes (29.08.2021)

arası çocuklara yöneliktir. Temel hedefi öğrencilere çevrimiçi e-internet güvenliğini anlatmak olan proje 2019 yılında Avrupa Medya Okuryazarlığı ödülünü almıştır.

Proje sekiz modülden oluşmaktadır. İlk dört modül interneti herhangi bir bilgiyi araştırmak veya okula destek olması amacıyla kullanan öğrenciler için internette etkili ve güvenli arama yapma, içeriğin güvenliği olup olmadığını tespit edebilme, ekran başında geçirilen süreyi kontrol etme gibi genel olarak internette gezinmek için gereken becerilerin güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Kalan dört modül ise internette iletişim kurulurken dikkat edilmesi gerekenlerin anlatıldığı, çevrimiçi güvenli ve etkili bir iletişimin nasıl sağlanacağı konusunda becerilerin desteklenmesi amacıyla tasarlanmıştır.

HTML Kahramanları adı Archie ve Ruby olan iki adet USB animasyon karakterden oluşmaktadır. Modüllerin içerisinde videolar ve konunun anlatıldığı şarkılar, konuyla ilgili çoktan seçmeli sorular, doğrudan öğrencilere yöneltilecek sorular, boşluk doldurmalar yer almaktadır.

Öğretmenler için, her bir modülün başında, modüller ve modüllerin ders içerisinde nasıl kullanılabileceğine dair bilgiler yer almaktadır. Ayrıca öğretmenlerin aktif öğrenme metotlarını kullanabileceği çeşitli aktivite örnekleri de mevcuttur.

5.4.2.2 All Aboard DigiTown 50

Proje teknolojinin kullanılmasında bireylerin sorumlu davranması ve karşı tarafa saygılı bir tutum sergileyebilme becerisi olarak tanımlanan dijital vatandaşlık kavramının 9-12 yaş arası ilkokul müfredatında yerleştirilmesine katkı sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Dijital ortamda iletişim ve yaratma becerilerinin etkin

[50] . El kitabına Webwise internet sitesinin kaynaklar başlığı altında ulaşılabilir.

kullanılabilmesi konusunda katkı sağlamayı amaçlayan proje Webwise işbirliği ile geliştirilmiştir.

Bu yayın 2019 yılında Atina'da düzenlenen üç gün süreli bir atölyenin sonucunda ortaya konan bir çıktıdır. Temel fikir ve içerik, bahsi geçen atölye ile gelişmiş ve Avrupa Dijital İyilik Konseyi'nin (ECDG) çalışmaları ile ortaya konulmuştur.

Hikâyeler boyunca okuyucuya eşlik eden üç kahraman bulunmaktadır: Alex, Anna ve robot olan Rob. Çevrimiçi var olma, çevrimiçi sağlık ve çevrimiçi haklar olmak üzere üç bölüm ve bunlarla bağlantılı farklı temalardan oluşan proje, hedef kitlenin yaş grubuna uygun olarak hazırlanmıştır. Her bir bölüm çocuklara hitaben sade ve anlaşılır bir dille anlatılarak, örnekler çocukların yaş düzeyine uygun olarak seçilmiştir. Örneğin stereo tip kavramı farklı ülkeden çocuklar düşünüldüğünde kıyafetlerine dair aklımıza ilk gelen fikirleri resmetmiş ardından kavramı isimlendirmiştir. [51] Bir diğer örnek ise dijital medyanın ne olduğu sorusuna yanıt aranırken, videoların, ses dosyalarının oluşturulduğu bir laboratuvar benzetmesi yapılmıştır.[52] Öğrencilerin hislerini emojiler ile ifade etmesi istenerek, gerçek hayatta benzer hislerin nasıl ifade edildiği anlatılmaya çalışılmıştır. Gerçek hayatta ve dijital hayatta iletişimin nasıl olduğunun karşılaştırılmasına yer verilmiştir. [53]

Çevrimiçi haklar anlatılırken, konunun çocukların anlayabileceği somutlukta olması için önce gerçek hayatta benzer örnekler verilmiş, ardından çevrimiçi hayattaki haklar ve sorumluluklar anlatılmıştır. Bu durumu, 22. Alıştırmada daha açık görmekteyiz. Çevrimiçi bir durumun, gerçek durumla eşleştirilmesi istenmiştir. 'Sadece çevrimiçi olarak tanıdığımız birine nerede yaşadığımızı söylememiz… , ….. bir yabancıya evimizin adresini vermemiz gibidir.' Şeklinde eşleşmiştir.

[51] All Aboard DigiTown el kitabı sayfa 16,
[52] A.g.e . s 22
[53]A.g.e s.45

Aşağıdaki tabloda kitap içinde yer alan alıştırmaların geliştirmeyi amaçladıkları yetkinlikler ve beceriler yer almaktadır. [54]

Tablo 2 All Aboard Digitown El Kitabı Alıştırmalarının Geliştirmeyi Amaçladıkları Yeterlilik ve Beceriler

	Alıştırma	**Sayfa Sayısı**	**Yeterlilik ve Sonuçlar**
1	Dijital Teknoloji Kelimelerini Kullanma	9	Yazma, okuma ve metni anlama Yaratıcılık, öğrenme ve teknik araçlar hakkında yazabilme
2	DijiTown'a Seyahat Etmeye Hazır Mısınız?	10	Sembolik ve soyut temsilleri değiştirmek; görüşlerin ifade iletilmesi Dijital vatandaşlığı yansıtma, ihtiyaçları ve beklenen sonuçları tanımlama
3	Kendi yapbozunuzu yap: Farklılıklar eğlenceliler!	15-16	Sosyal ve sivil değerlerin geliştirilmesi, farklı kültürleri ve çeşitliliği anlama ve saygı duyma Dünya ve iklim ve kaynakların giyim, yiyecek, gelenekler vb. üzerindeki etkisi hakkında sorular sormak; sivil farkındalık
4	Uygulamalar oluşturma	18	Eleştirel düşüncenin işlevini, amacını ve sürecini anlama Tasarlamak ve oluşturmak; yaptığımız şeyler ve teknolojinin mümkün kıldığı şeyleri karşılaştırmak
5	İnsanlar ve yerler hakkında daha fazlasını keşfetmek için arama motorları	21	Doğru bilgi için çevrimiçi ve çevrimdışı arama yapmak; anahtar kelimelerin kullanımını anlamak Okuma, araştırma ve sonuçları tartışma Ülkeler ve sakinleri hakkında bilgi edinme
6	Arama motorları: Birinci her zaman en	26	Eleştirel düşünme; çevrimiçi

[54] A.g.e s. 75

	iyisi değildir		kaynaklardan bilgi edinme ve edinilen bilgileri karşılaştırma Çevrimiçi ve çevrimdışı bulunan bilgileri karşılaştırmayı öğrenmek; dijital araçların sınırlarını ve risklerini ölçmek
7	Destekleyenler hakkında bir hikâye	31	Somut durumlar aracılığıyla ahlaki, sivil ve toplumsal değerlerin geliştirilmesi; zorbalık üzerine düşünmek; Çocukları, nasıl ve ne zaman müdahale edeceklerine dair daha iyi bir kavrayış yoluyla, ayakları üzerinde durmaya teşvik etmek.
8	Kelimelerdeki ve emojilerdeki duygular	32-33	Duygusal farkındalık oluşturmak; duygu ve duyguları ifade etmek; duygular hakkında düşünmek ve konuşmak; başkalarının algılarıyla yüzleşmek; sembolik ve soyut temsillerle deneyler yapmak.
9	Empati oyunu oynayalım	36	Duyguları ve tepkileri anlamak ve ifade etmek ve bunları kontrol etmeyi öğrenmek; sosyal etkileşimleri tercih etmek için dil formlarını kullanmak; sosyal kurallarla deneme yapmak
10	Sorun giderme	38	Problem çözme; durum analizi ve açıklayabilmek için doğru kelimeleri kullanma Çözüm üretme ve sonuçları tahmin etme
11	Çevrimiçi zamanı takip etme	40-41	Kişisel aktiviteleri yansıtmak için günlük tutma; tekrarlayan olayları ve kişisel kalıpları tanıma; internette geçirilen zamanın makul sınırlar içinde tutulması; yaşıtlarla günlük aktiviteler hakkında bilgi alışverişi yapmak
12	Çevrimiçi alışkanlıklarımızı geliştirmek	41	Sağlığa karşı sorumlu davranış geliştirmek; günlük aktivitelerin uygunluğu ve etkisi üzerine düşünmek; fikirleri paylaşmak için yaratıcı becerileri kullanma.

			Sağlıklı bir yaşam tarzını düşünmek ve savunmak.
13	Özçekim Zamanı	42	Kendine ve başkalarına saygıyı geliştirmek; kişisel güçlü yönleri yansıtmak ve ifade etmek; kişinin kendisiyle ilgili hangi bilgileri paylaşabileceği konusunda sınırları çizmek. Kendini ve başkalarını tanımlamak için hassas fikirleri kelimelere dökmek
14	Dijital Ayak İzimizin Haritası	44	Kişinin kendisi hakkında bilgi aramak için bir araştırma süreci başlatması; dijital araçların risklerini ve sınırlarını anlamak; mahremiyet konusunda farkındalığın geliştirilmesi ve kişisel bilgilerin paylaşılması ve korunması.
15	Bilgeliği uygulamaya koymak	52	Tarih, edebiyat ve kültür hakkında bilgi edinme; ahlaki, sivil ve sosyal değerleri geliştirmek; resmi dili anlamak; teorik fikirleri günlük dilde açıklama; teoriyi pratiğe dönüştürmek. Fikirleri paylaşmak ve birbirlerine karşı saygılı davranışları savunmak için yaratıcı becerileri kullanmak.
16	Kendini tanı ve öz saygını kontrol et	53	Teorik fikirlerin günlük hayata aktarılması; kişinin kendi hakkındaki algılarını başkalarının algıları karşılaştırması; kişisel bilgileri paylaşırken hangi bilgilerin paylaşılabileceğinin sınırlarını anlamak. Hassas fikirleri açıklamak için uygun ve kesin kelimeler kullanmak.
17	Bir topluluk projesinde birlikte çalışma	54	Somut durumlar üzerinden sivil ve toplumsal değerlerin geliştirilmesi; toplum yaşamına dahil olmak; eşitlik, işbirliği ve işbirliğini anlamak; soyut fikirleri somut durumlara dönüştürmek; yaratıcılık.

			Aktif, demokratik katılımı yansıtmak
18	Çocuk Hakları ve Biz Ne yapabiliriz?	56	Hak ve sorumluluklar, koruma, özgürlük, adalet, saygı kavramları üzerine bir temel oluşturmak; amaç, süreç ve sonuçları anlamak; hipotez kurmak. Dünyayı öğrenmek; teoriyi pratiğe dönüştürmek.
19	Kendi Hakları için Mücadele Eden İnsanlar	56	Tarih ve kültürü anlamak; bilgi aramak; fikirleri savunmak ve bağlılık hakkında bilgi edinmek; dünyayı farklı açılardan yansıtmak. Tarihi ve çağdaş figürleri ve onların mücadelelerini öğrenmek.
20	Dijital Vatandaşlık Hakları Deklarasyonu	57	Hakları formüle etme, sorumlulukları anlama; savunuculuk; Haklar ve Sorumluluklar teması boyunca tanıtılan resmi dil terimlerinin kullanımını uygulamak. Fikirleri ifade etme, kuralları iletme, yaratıcı bir etkinlikte işbirliği yapma.
21	Hakları ve Sorumlulukları Karşılaştırma	58	Çevrimiçi faaliyetlerle ilgili sosyal kuralları, uygulamaları, sözleşmeleri anlamak; iletişim kuralları; bilgi bulmak için anahtar kelimeler oluşturmak
22	Güçlü bir şifre oluşturma	61	Sembolik temsilleri gözlemleme ve oluşturma; problem çözme becerilerini uygulamak; kişisel veriler ve mahremiyetle ilgili kritik yargılar geliştirmek. Dijital dünya anlayışını geliştirmek.
23	Kurtarıcı Rob	62	Problem çözme; dijital beceriler hakkında öğrenme; işbirlikçi hikaye yazımında teknik kelimeleri kullanma. Kötü amaçlı yazılımlar, koruyucu yazılımlar, özel veriler hakkında teknik anlayış geliştirmek.
24	Yüz Tanıma Sistemini Anlama	63	Yapay zekanın etkisini ve teknik

			uygulamalar hakkında eleştirel yargının önemini anlamak; günlük araçlarda ve nesnelerde dijital teknolojiyi tanımak; sosyal uygulamalar ve gelenekler üzerine düşünmek; Bir fikri ifade etmek için bilgiyi analiz etme ve akıl yürütme. Eleştirel muhakeme uygulamak için argümanlar geliştirmek
25	Haklar, İstekler ve İhtiyaçlar Hakkında daha fazlası	66	Sosyal sözleşmeleri araştırmak ve yansıtmak; bilgileri sınıflandırmak; açıklama, görüş bildirme; ortaklaşa kararlar almak. İşbirlikçi arama ve gündelik nesneleri ve uygulamaları kategorize etme

5.4.2.3 MySelfie and the Wider World 55

Siber zorbalık konusunda öğretmenlere yardım etmesi amacıyla animasyonlar ve alıştırmalar kullanılarak tasarlanmış eğitim materyalidir. Siber zorbalığın arkasındaki duyguları ve öğrenciler üzerindeki etkilerinin anlaşılabilmesi amacıyla tasarlanmıştır. Toplam beş dersten oluşmaktadır.

Ders 1

Bu dersteki amaç öğrencilerin internet kullanımını motive eden ihtiyaçlara odaklanmalarını sağlamak ve öğrencilere internet kullanımları ve internetin hayatlarında oynadığı rol üzerinde düşünme fırsatı vermektir.

Burada belirli bir sosyal medya platformunu kullanmaktansa, neden kullanıldığına odaklanmak hedeflenmektedir. Örneğin, fotoğraf paylaşılan bir sosyal

[55] https://www.webwise.ie/myselfie-wider-world/ (05/09/2021)

ağdan ziyade, öğrencinin neden fotoğraf paylaşmak istediğini konuşmak tercih edilmelidir.

Bu dersteki birinci aktivite öğrencilere birer çalışma kâğıdı verilerek, onlardan internette yapılabilecek en iyi şeyin ne olduğunu çizmeleri istenir. Ardından önce interneti neden kullandıklarının ana nedenini söylemesi ve ardından çizimlerini sınıfa sunmaları istenir. Sunumları sırasında öğrenciler internetin hangi özelliklerini ilginç ve yararlı bulduklarını açıklar. Bu aktivitede öğrenciler diğer arkadaşları için yararlı olabilecek internet siteleri hakkında bilgi paylaşımı yapacak ve internetin hayatlarındaki rolü üzerine düşüneceklerdir.

İkinci aktivite ise beş sorudan oluşan bir testtir. Bu testte şu an herkes tarafından kullanılan yazı, telefon, tren, ampul ve çizgi romanlara dair bir zamanlar var olan korku ve önyargılar yer almaktadır. Bu test ile öğrencilerin yeni teknolojik icatlarla ilgili korkuları hakkında düşünmeleri amaçlanır. Öğrencilerden testten sonra tanıdıkları en yaşlı kişi ile görüşmeleri istenir. Onlardan hangi teknolojilerin onlar için bir zamanlar yeni olduğu, ilk çıktıkları zamanlarda garip inançlara ve korkulara yol açıp açmadığını öğrenmeleri istenir.

Ders 2

Bu dersin amacı kavram olarak siber zorbalığı anlatmak ve öğrencilerin bu durumu yaşayan yaşıtları ile empati kurmalarını sağlamaktır. Ayrıca öğrencileri sorumlu davranarak, siber zorbalıkla karşılaşıldığında müdahale etme konusunda motive etmek dersin öncelikleri arasındadır.

Derste bir adet animasyon yer almaktadır. Animasyon içerisinde Vicky adında bir öğrenci doğum günü partisi düzenlemektedir ve arkadaşlarını da davet etmektedir. Ancak aynı gün bir başkasının da partisi vardır ve sınıf arkadaşları Vicky'nin partisindense diğer partinin daha havalı olduğunu düşünmektedir. Oysa

Vicky'nin diğer partiden haberi dahi yoktur, diğer partiye davet edilmemiştir. Arkadaşları ona dışlama yoluyla zorbalık yapmaktadır.

Bu derste birinci aktivite, öğrencilere bu videoyu izleterek, öğrencilerin Vicky'nin ne hissettiği hakkında bir yüz ifadesi çizmeleri istenmesidir. Böylece öğrencilerin Vicky karakteri ile empati kurmaları ve dışlama yoluyla zorbalığın incitici ve yanlış olduğunu anlamalarını sağlamaya çalışılır.

İkinci aktivite Vicky'nin arkadaşlarından biri olan Siobhan'ın durumdan rahatsız olması, ancak durumu düzeltmek için bir şey yapmaması ile ilgilidir. Öğrencilerden birisi Siobhan olması için seçilir, diğer öğrenciler karşılıklı dizilerek bir yol oluşturur. Bu yol vicdan yolu olarak isimlendirilir. Öğrenciler öncelikle bireysel olarak Siobhan'ın zorbalığı durdurmak için neler yapabileceklerini sessizce düşünürler. Ardından Siobhan olarak seçilen öğrenci vicdan yolu boyunca yürür ve her bir öğrenci ona önerilerini sunar. Siobhan rolünü oynayan öğrenci önerileri dinledikten sonra kendisine verilen tavsiyeleri sıralar. Bu aktivitede amaç öğrencilerin zorbalık durumunda nasıl yardımcı olabilecekleri konusunda düşünmelerini sağlamaktır.

Üçüncü aktive öğrencilere sürekli maruz kalınan olumsuz mesajların, kalıcı bir etkiye sahip olabileceğini anlatmayı amaçlamaktadır. Öğrencilere okulun içinde bir tur attırılır ve öğrencilerden okulun duvarlarında gördükleri posterleri, kelimeleri ve resimleri hatırlaması istenir ve tahtada bir liste oluşturulur. Öğrencilere aynı mesajın birden fazla görülmesinin etkisinin ne olduğu, sürekli kötü ve üzücü mesajlar/ işaretler görselerdi neler hissedecekleri gibi sorular sorulur. Buradaki amaç herkese açık bir sosyal ağda incitici bir mesaj birden fazla görüntülenebileceğinden, kalıcı bir etkiye yol açabileceğine dair farkındalık oluşturmaktır.

Bu dersteki son aktivite ise, olumlu mesajların oluşturabileceği olumlu etki konusunda farkındalık yaratmaktadır. Her bir öğrenci bir A4 kâğıdının ortasına

ismini yazar ve diğer sınıf arkadaşlarının kâğıtlarını dolaşarak onların güzel özelliklerini vurgulayan isimsiz mesajlar bırakır. Bütün öğrenciler için yazma işlemi tamamlandığında, öğrencilerden kâğıtlarını okumalarını ve nasıl hissettiklerini düşünmeleri istenir. Bu aktivite ile öğrencilere hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamda olumlu birer izleyici olabilecekleri, insanları iyi hissettirme gücüne sahip oldukları anlatılır. Önemli olan kelimelerin nasıl seçildiği ve nasıl hareket edildiğidir.

Ders 3

Bu derste öğrencilere siber zorbalıkla ilgili duyguları keşfetme ve onlarla etkili bir şekilde başa çıkma stratejileri geliştirme fırsatı vermek amaçlanmaktadır. Dersin içeriğinde bir adet video yer almaktadır. Videoda Ryan babası ile birlikte maça gider, babası maç boyunca Ryan'ın oynama şeklini eleştirerek bağırır. Ryan'ın takımı kupayı kaybeder ve babası Ryan'na, takım arkadaşı Conor gibi oynamadığı için kaybettiklerini söyler. Bu durum Ryan'ı üzer. Daha sonra sosyal medya da Conor'ın maçtaki düştüğü fotoğrafları gören Ryan, fotoğrafların altlarına kırıcı yorumlar yazar.

Bu derste yer alan birinci aktivitede öğrencilere video izletilerek, dağıtılan çalışma kâğıdında maçtan önce, maç esnasında, maçtan sonra ve fotoğraflara bakarken hem Ryan'ın hem de Conor'ın yüz ifadelerini çizmeleri istenir. Ardından öğrencilere her iki karakterinde üzülmesine yol açan sebep, Ryan'ı Conor'a karşı zorbalığa iten duygu ve Conor'ın zorbalıkla nasıl başa çıkmış olabileceği sorulur. Bu aktivitedeki amaç öğrencilerin, karakterlerin duygularını anlamasıdır.

Dersin ikinci aktivitesi, tavsiye mektubu yazmaktır. Sınıf ikiye bölünerek bir kısım Ryan'ın bakış açısından, kalanlar ise Conor'ın bakış açıyla tavsiye isteyen mektuplar yazacaklardır. Mektup yazma işi tamamlanınca, mektuplar katlanarak, diğer bakış açısına sahip öğrencilerle mektuplar değiştirilecektir ve her bir öğrenci aldığı mektuba bir tavsiye mektubu yazacaktır. Bu alıştırmadaki amaç öğrencilerin

karakterlerin davranışlarının ne tarafından motive edildiğini ve zorbalığı motive eden duyguları anlamalarına yardım etmektir.

Dersin üçüncü aktivitesi öğrencilere, siber zorbalık ile karşılaşırlarsa ne yapmaları gerektiğini anlatmak için tasarlanmıştır. Bu dersin sayfasında yer alan çalışma kâğıdında siber zorbalıkla mücadele kodu yer almaktadır ve öğrencilerden verilen adımlara uyarak bu kodu kırmaları istenir. Kodu kırmaları sonucunda siber zorbalıkla mücadele için bu tip mesajlara cevap vermemek gerektiğini, alınan mesajların saklanması gerektiğini, çevrimiçi bildirimlerde bulunmaları ve durumdan birilerini haberdar etmeleri gerektiğini anlatan bir not ortaya çıkmaktadır.

Dersin son aktivitesi, öğrencilere siber zorbalık kanıtlarını nasıl kaydedeceklerini öğretmek amacıyla, ekran görüntüsü alma alıştırması yaptırmaktır. Aynı zamanda öğrencilere mesajın fotoğrafının çekilmesinin de bir yöntem olduğu anlatılır.

Ders 4

Dersin içeriğinde bir adet animasyon yer almaktadır. Kimya dersinde laboratuvarda üç arkadaş görürüz. Jack, Cathal'ın üzerine kimya dersinde kullanılan bir sıvı atar ve Cathal'ın fotoğrafını çekerek sosyal medyada paylaşır. Okulda bu durum alay konusu olur ve herkes Cathal'a güler. Cathal mağdur olmuştur ve Jack'ten resmi silmesini talep eder. Ancak resim tüm okulda yayılmış ve paylaşılmıştır. İki arkadaş arasında kavga başlayan kavga diğer arkadaşları tarafından fotoğraflanarak , tüm okulda yayılır. Yayılan bu fotoğraflarda tüm okulda alay konusu olur. Bu defa, her iki öğrenci de mağdur olmuştur.

Dersin birinci alıştırmasında, videonun ardından öğrencilerden karakterler ile empati kurabilmeleri için Jack'in neden fotoğrafı paylaştığını, Cathal ile Jack'in neden kavga ettiğini, Cathal zorbalığın kontrolden çıkmaması için ne yapabileceğini düşünmeleri istenir. Hikâyeye öğrenciler tarafından alternatif sonlar oluşturulur.

Dersin ikinci alıştırmasında öğrencilere fotoğraf paylaşımının sosyal medyada nasıl kolayca kontrolden çıkabileceği, paylaşılan her şeyin artık özel olmaktan çıktığını ve birileri tarafından kaydedilerek daha sonra tekrar paylaşılabileceğini konusunda farkındalık oluşturmak amaçlanmaktadır. Öğrencilerden beğendikleri bir resmi tüm arkadaş listeleri ile paylaştıklarını hayal etmeleri istenir. Her 10 dakikada bir bu arkadaşlarının da kendi arkadaş listeleri ile fotoğrafı paylaştığını, bu durumun bir saat süreyle devam etmesi sonucu fotoğrafın kaç kişi tarafından görüleceğini hesaplamaları öğrencilerden talep edilir. Ardından öğrencilere bu duruma viral etki denildiğini anlatarak, öğrencilerden bir kişinin incitici bir gönderisi bu şekilde paylaşılırsa o kişinin nasıl etkilenebileceğini, fotoğraf kaldırmanın kolay olup olmadığını düşünmeleri istenir.

Bu dersin son aktivitesi öğrencilere fotoğraf çekme imkânı sağlanarak her bir öğrencinin en az bir fotoğrafta yer alması şartıyla öğrencilerden fotoğraf çekmeleri istenir. Bu fotoğraflar bir sonraki derste kullanılmak amacıyla çekilir.

Ders 5

Bu dersin ilk aktivitesinde öğrencilerden diğer derslerde izlenen animasyonlardan bazılarını tekrar izlemeleri ve siber zorbalığı önlemeye yardımcı olacak yönergeler bulmaları istenir. Cep telefonları, tabletler, sosyal ağlar gibi farklı kullanım alanları kapsanmalıdır. Ortaya çıkan yönerge önerileri daha sonra oylamaya sunularak hangilerinin çevrimiçi kod olarak kabul edileceğinin kararı verilmelidir. Ardından tüm öğrenciler bu kodu imzalamalıdır. Böylece öğrenciler tarafından ortaklaşa oluşturulan çevrimiçi kod gönüllü olarak katılıma imkân vererek, öğrencilerin farkındalığını artıracaktır. Hatta bu çevrimiçi kodu çevrelerindeki insanlar ile paylaşmaları ve bu kodları açıklamaları istenir. Böylece kendi oluşturdukları çevrimiçi kodları benimsemeleri sağlanır.

Dersin son aktivitesinde ise bir önceki derste çekilen fotoğraflar gözden geçirilir ve öğrencilerden fotoğrafları komik çıkan birinin veya herhangi bir tanesinin herkese açık olarak paylaşılmasında bir sorun olup olmadığı gibi farklı açılardan ele alırlar.

5.4.2.4 Connected[56]

Proje Webwise programı ve İrlanda Eğitim Bakanlığı'nın Öğretmen Eğitimi Bölümü tarafından finanse edilen Öğretmenler İçin Mesleki Gelişim Hizmeti(PDST) tarafından oluşturulmuştur. Proje İrlanda okul müfredatında yer alan Dijital Medya Okuryazarlığı kursuna bir giriş niteliğindedir. Öğretmenler için özel olarak tasarlanmıştır ve öğretmenler arasında yalan haber, bilgi sorunları, büyük veri ve veri ekonomisi ve bireylerin çevrimiçi hakları konularında bilgi ve farkındalık yaratmak, bu sayede de öğrencileri medya kullanımlarında etkili, özerk ve güvenli kullanıcılar olmaları konusunda güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca proje içinde kullanılan modüller ve kaynaklar, öğretmenlerin sınıf içerisinde ders anlatımlarında ek kaynak olarak kullanılması amacıyla tasarlanmıştır.

Öğrencilerin kazanmaları istenilen temel beceri, tüm sosyal medya platformlarının, bir ağ bağlantılı sistem ile birbirlerine nasıl bağlı olduklarını anlaması ve bu bağlı sistemin insanların verdiği kararlar üzerindeki etkilerini düşünmeleridir.

Proje modüller şeklinde tasarlanmıştır ve birbiriyle bağlantılı konular içeren beş modül içermektedir:

Modül 1- Çevrimiçi Sağlığım:

Modül, öğrencilere çevrimiçi ortamlarda karşılaşabilecekleri fırsatlardan yararlanmaları ve olası engellere dair farkındalık kazanmaları için oluşturulmuştur.

[56] https://www.webwise.ie/connected/ (31.08.2021)

Ayrıca çevrimiçi sağlıklı bir iletişimin nasıl olması gerektiği ve çevrimiçi olarak karşılaşılabilecek uygunsuz, kaba bir tutuma sahip veya içerik yönünden hassas olabilecek medya mesajlarına verilecek uygun yanıtın bulunması noktasında da öğrencilerin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Modül 2-Haber, Bilgi ve Yanlış Bilgi Sorunları

Bu modül öğrencilere yanlış bilginin ne olduğu, yayılma yollarını ve yayılmasının olası sonuçlarını, yanlış bilgiden kaçınmanın yollarını, çevrimiçi olan güvenilir bilgi kaynaklarını belirleme ve çevrimiçi ortamlarda yer alan önyargıları tespit etmede ve tanımada öğrencileri desteklemek için tasarlanmıştır.

Bu modülün sonunda öğrencilerin dijital medya metinlerini farklı kılan özellikleri analiz edebilmeleri, internette yayılma yollarını fark etmeleri ve bir bilginin güvenirliliğinin kontrol edebilmeleri için farklı kaynaklardan elde edilen bilgileri karşılaştırabilmeleri beklenmektedir.

Modülün içerisinde yer alan bir adet sunum PowerPoint dosyası yer almaktadır. Toplamda 34 sayfalık bir slayttan oluşan bu dosyada yanlış bilginin ve yalan haberin tanımı yapılarak, dijital yazılımlar, makine öğrenmesi ve yüz değiştirme teknolojileri kullanılarak oluşturulan yapay videolardan bahsedilmiştir. Kavramların daha iyi anlaşılabilmesi için hazırlanmış bir adet video yer almaktadır. Video içeriğinde yanlış bilginin nasıl oluşabileceği, hangi amaçlara hizmet ettiği, yanlış bilginin nasıl ayırt edilebileceği anlatılmaktadır.

Modül 3- Büyük Veriler ve Veri Ekonomisi

Bu modül, öğrencilere büyük verilerin tanımlarını anlatarak çeşitlerinden bahseder ve veri ekonomisinin nasıl çalıştığı hakkında ipuçları verir. Aynı zamanda şirketlerin kişisel bilgileri içeren büyük verileri nasıl ve neden kullandığını bu kullanımlarından doğan etik sorunları irdelemeyi amaçlamaktadır.

Bu modülün sonunda öğrencilerin farklı dijital medya şekillerinin ulaşılan ve gönderilen bilgiyi nasıl etkileyebileceğini, büyük web sitelerinin sahiplerini ve bu sahipliğin sitelere erişim ve yapılan seçimler üzerinde nasıl etkiler yaratabileceğini, dijital medya metinlerinin karar alma süreçlerini etkileyerek vatandaşlığı nasıl etkileyebildiğinin farkına varmaları beklenmektedir.

Modülün içerisinde bir adet destekleyici nitelikte video yer almaktadır. Video içerisinde büyük verilerin türleri ve ne amaçla kullanıldığı hakkında bilgi verilmektedir.

Modül 4-Çevrimiçi Haklarım

Modül bilgi edinme hakkı, mahremiyete dair haklar gibi çevrimiçi ortamda bireylerin hakları bilinirliğinin artırılması amacıyla oluşturulmuştur. Çevrimiçi haklar ile ilgili yasal çerçeve konusunda bilgi vererek, sosyal medya kullanırken bireylerin daha sorumlu hareket etmesi konusunda farkındalık yaratmayı hedeflemektedir.

Bu modül sonunda öğrencilerin çevrimiçi hakları ve çevrimiçi gizlilik konusunda bilgi edinmeleri beklenmektedir.

Modül 5-Çevrimiçi Yayıncılık ve Proje Tabanlı Değerlendirme

Bu modül diğer modülleri de kapsayan, daha çok diğer modüllerde yer alan dijital medyanın birey ve toplum üzerindeki etkilerini inceleyen projeler ile konuların pekişmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

5.4.5 Press Pass[57]

İrlanda'daki tüm ulusal gazetelerin basılı ve çevrimiçi temsili organı olan News Brands Ireland tarafından oluşturulan program, medya okuryazarlığını ve alt

[57] http://presspass.ie/ (11.09.2021)

başlıkta ise haber okuryazarlığını öğrencilere kendi gazetelerini yaparak öğretmeyi amaçlamaktadır. 2012 yılında İrlanda Eğitim Bakanlığı ile istişare ederek başlatılan proje, o tarihten beri pek çok öğrenciye ulaşmıştır.

Proje ile hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin gazetelerin ve gazete haberlerinin oluşturulma aşamalarını, haberlerin nasıl yazıldığı, bir gazeteci gibi yazmak için nelere dikkat edilmesi gerektiği, gazetelerin toplum içerisinde oynadığı rol ve daha sağlıklı bir demokrasi için özgür basının gerekliliği hakkında fikir sahibi olmaları amaçlanmaktadır.

Öğrencilere verilen çalışma kitabında günlük gazetelerde yazı stillerinin kullanımı, haberin tanımı ve nasıl haber hikâyesi yazılacağı, yorum yazmak için gerekli olan becerileri, bir fotoğrafı iyi yapan özelliğin ne olduğu konusunda bazı ipuçları verilmektedir. Bu çalışma kitabının yanı sıra, daha önce gazetelerin birer örnekleri projede kaynak olarak kullanılırken, 2020 yılında yaşanan salgın sonucunda, projenin internet adresinde yer alan gazetelerin dijital kopyaları kaynak olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Proje için çalışma kitabıyla birlikte sınıfta uygulanabilecek bir çalışma programı oluşturulmuştur. Program çalışma kitabının uygulanmasında izlenebilecek bir yol haritası şeklindedir. Ortalama 40-60 dakika arası 17 dersten oluşmaktadır ve programda çalışma kitabından işlenecek sayfalara yer verilmiştir. Ancak bu çalışma programının kesin bir bağlayıcılığı yoktur. Bir bütün halinde ele alınabileceği gibi, her bir modül tamamen sınıfın ilgi ve yeteneğine uygun olarak isteğe bağlı olarak da kullanılabilir.

Ayrıca öğrencilere gazete oluşturmada yardımcı olmak için oluşturmuş bir adet öğretmen rehberi de projenin internet sitesinde indirilebilir kaynaklar arasında

yer almaktadır. Bu kaynak öğretim materyali olmanın yanı sıra, kendi gazetelerini yapmak isteyen öğrenciler için bir planlama rehberi görevi üstlenmektedir. Gazeteciliğin arka planı, veri toplanması, düşüncelerin yazınsal metin içerisinde düzenlenmesi ve basın etiği ve sorumlulukları hakkında temel arka plan bilgileri içeren kaynak, içerisinde yer alan eğitici alıştırmalarla konunun pekiştirilmesi sağlanmaktadır.

Öğretmen rehberi, gazetelerin, gazeteciliğin ve haberlerin tanıtıldığı bir giriş bölümü ile başlamaktadır. Bu bölümde gazetelerin tarihine kısaca değinilerek, iyi bir gazete ve haberde olması gereken özelliklere yer verilmiştir.[58] Ardından değişen ve gelişen teknolojinin başta haber toplama işi olmak üzere, gazeteciliğin her bir aşamasında yarattığı değişimlerden kısaca bahsedilmiştir.

Rehberin ikinci bölümü "Gazete Oluşturma" başlığına ayrılmıştır. Bu bölüm modüller şeklinde tasarlanmıştır ve her bir modül, gazetenin zorunlu kısımlarına dair kısa bir arka plan, öğrencilerin bu kısımları analiz etmeleri ve bu kısımların karakteristik özelliklerini anlamaları için aktiviteler, her bir kısmın oluşturulmasında öğrencilerin bilgi toplamada ve düşüncelerini organize etmede kullanabilecekleri bir form, öğrencinin her bir kısmın oluşturulması için gereken gereksinimleri karşılayıp karşılamadığına dair derecelendirme formu ve daha genç ya da daha büyük öğrencilere uygun hale getirme konusunda öneriler içermektedir. [59]

Öğrencilerin motivelerini artırmak ve proje ile öğrendiklerini uygulama alanı bulmaları için, her yıl projeye katılan okullar arasında haber yazma, özellik yazıları, fotoğraf gazeteciliği, yorum/fikir yazısı ve spor yazısı olmak üzere beş ayrı kategoride yarışma düzenlenmektedir.

---

[58] Newspaper Association of America Foundation, (2006) *Press Ahead Teacher's Guide to Creating Student Nespapers*, s. 7

[59] A.g.e s. 4

5.5BELÇİKA'DA MEDYA EĞİTİMİ VE MEDYA OKURYAZARLIĞI

1970 ve 2014 yılları arasında Belçika, üç dilli merkezi olarak organize edilmiş bir ülkeden, farklı toplulukların - dil ve bölgeye dayalı olarak - yüksek düzeyde özerkliğe sahip olduğu merkezi olmayan bir federal sisteme doğru gelişmiştir. Mevcut Belçika sistemi hükümeti/parlamentosu ile bir ulusal devlet ve üç topluluktan Flaman Topluluğu, Fransızca Konuşan Topluluk ve Alman Topluluğu ve üç bölgeden Flanders, Valonya ve hükümetleri/parlamentoları ile Brüksel Başkent Bölgesi oluşur. Medya okuryazarlığı kavramsal olarak farklı alt başlıkları da içerecek şekilde genişlediğinden dolayı ulusal bir politika düzenlemeleri olsa da, devletin bu bölgesel yapısı medya okuryazarlığı daha merkezi olmayan bir yere doğru evrilmiştir.[60] Sorumluluk, topluluklar içerisinde farklı şekilde düzenlenmiştir. [61] Aynı zamanda Belçika'da medya okuryazarlığı temeli Medya politikası alanında yatan, ancak Flaman Eğitimi, Gençlik, Kültür, Refah, Yenilik ve Yoksulluğu Azaltma politika alanlarıyla da bağları olan çapraz bir tema olarak görülmektedir. Bu kapsamda tek bir politika başlığının alında, farklı politikaların kazanımları arasında yer almaktadır. [62]

Medya okuryazarlığı tartışmaları ilk kez 2006 yılında Flanders parlamentosunda başlamıştır. [63] 5 Mayıs 2008 tarihinde altı parlamento üyesi tarafından oyun sektörünün desteklenmesini savunan bir karar meclise sunuldu. Bu kararda oyunlar başlı başına bir kültürel ürün olarak değerlendirilmiştir ve oyunların potansiyel eğitim değerine dikkat çekilmiştir. Kararın içeriği, hem oyun sektörüne

[60] Van Audenhove, Leo, Bens, Jana, Mariën, Ilse, Fastrez, Pierre ve De Smedt, Thierry , (2014) ,Media and Information Policies in Belgium, s 1
[61] A.g.e s 5
[62] Media Literacy Concept Paper, s. 17
[63] Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018) , Media Literacy Policy in Flanders Belgium: From Parliamentary Discussions to Public Policy ,*Journal of Media Literacy Education*,s. 60

desteği hem de medya okuryazarlığını da içeren farklı konuları kapsamaktaydı.[64] Bu karar, 9 May 2008 tarihinde kabul edilmiştir ve politikalar üzerinde doğrudan bir etki yaratmıştır.

Belçika'da medya okuryazarlığı, ilk hükümet metinlerinde haber okuryazarlığı ve medyanın fikir oluşturma gücü bağlamında ortaya çıkmıştır. Okuyucuların, dinleyicilerin ve izleyicilerin kendilerine sunulan medya içeriğini değerlendirebilmeleri ve ellerine ulaşan bilgiyi değerlendirirken sorumlu davranabilmeleri için eğitimin şart olduğu üzerinde durulmuştur. Söz konusu politika metninde dört stratejik hedef belirlenmiştir [65]:

1. Medya okuryazarlığı için sürdürülebilir ve stratejik bir çerçevenin oluşturulması.

Konsept kâğıdında medya okuryazarlığına dair bir vizyon ve politika çerçevesi çizilmiştir. Çizilen çerçeve medya ve eğitim politikası alanlarını içerse bile uzun vadede farklı politika alanlarını kapsayacak şekilde genişletmek esastır.

2. -Yeterlilikleri teşvik etmek ve artırmak

Gelişen teknoloji ile birlikte teknoloji ve dijital medya kullanımı temel yetkinliklerden biri halini almıştır. Ancak bu yetkinlik mantıklı ve güvenli olması önemlidir ve bunun için yeni bir dizi yeterlilikler gerekmektedir.

3. -E-kapsayıcı bir toplum yaratmak

Artan teknoloji ve medya kullanımı ekstra fırsatlar getirdiği gibi, yeni risklerde taşımaktadır. Erişim ve yeterliliğe sahip olan ve olmayan bireyler arasında yaşanan kutuplaşma bu risklerden biridir. Bu kutuplaşma, cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi gibi farklı hedef grupları arasında ortaya çıkabilmektedir. Ortaya çıkan bu dijital uçurumun kapatılması için gerekli bilgi, beceri ve tutumların öğretilmesi noktasında önemli bir rol otoritenindir.

[64] A.g.e s. 64
[65] Media Literacy Concept Paper s. 24-26

4. Güvenilir ve mantıklı bir medya ortamının yaratılması

Teknoloji günümüzde hem bir bilgi kaynağı hem de iletişim kaynağıdır. Ancak her ne amaçla olursa olsun, web siteleri ve veri tabanları kişisel verilerin büyük oranda erişilebilir olmasına neden olmaktadır. Bu durum, bir takım ciddi riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu risklerin önünü geçmek için ebeveynlerin, eğitimcilerin, öğretmenlerin ve medya yapımcıların farkındalığını ve bilgi düzeylerini artırmak önem arz etmektedir.

2013 yılında Medya Okuryazarlığı için Flaman Bilgi Merkezi'nin (Mediawijs. be) kurulması ve medya okuryazarlığının kamu yayıncısı VRT'nin önemli bir hedefi olarak kabul edilmesi bu politikanın görünür sonuçlarıdır.[66]

Söz konusu hükümet belgesinde bir Bilgi Merkezi oluşturma fikri ortaya atılmış olsa da, böyle bir merkezin bağımsızlığı etkileyebileceği endişesi ile bu kararın verilmesi siyasi ve teknik nedenlerle gecikmiştir. [67] Medya okuryazarlığı bu nedenle Flaman Parlamentosu ve Flaman Hükümeti'nin sorumluluğunda olan bir topluluk meselesidir.[68] Gündemi yönlendiren hükümet değil, parlamento ve daha özel olarak Medya Komisyonu'dur.

2009-2014 yılları arsında yönetimde bulunan koalisyon hükümeti, Hükümet Antlaşması'nda beş yıllık görev süresi içerisinde ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyarak, medya okuryazarlığından ilk kez bahsetmiştir. Hükümet Antlaşması'nda medya okuryazarlığının üç temel hedefi bulunmaktadır: Dijital uçurumun üstesinden gelmek, internete demokratik fiyatlarla evrensel erişim sağlamak ve vatandaşları

[66] Van Audenhove, Leo, Bens, Jana, Mariën, Ilse, Fastrez, Pierre ve De Smedt, Thierry , (2014) s. 19
[67] Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018) s 65
[68] A.g.e s 63

daha fazla medya okuryazarı yapmak. Aynı zamanda söz konusu antlaşma ile Medya Okuryazarlığı Bilgi Merkezi kurulması vaat edilmiştir. [69]

Medya okuryazarlığı tartışmaları ilk kez 2006 yılında Flanders parlamentosunda başlamış olsa da, medya okuryazarlığı ve medya eğitimi konusunda hükümet tarafından kabul edilen ilk kapsamlı politika belgesi 2012 yılında ortaya konan Media Literacy Concept Paper olmuştur. [70] 2012 yılında Medya Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığının ortak çalışması ile Media Literacy Concept Paper yayımlanmıştır ve medya okuryazarlığını şöyle tanımlamaktadır: "Vatandaşların karmaşık, değişen ve medyatik dünyayla bilinçli ve eleştirel bir şekilde başa çıkmalarına olanak tanıyan tüm bilgi, beceri ve tutumlar. Medyayı toplumsal katılımı hedefleyen aktif ve yaratıcı bir şekilde kullanma yeteneğidir."[71]

Konsept kâğıdında medya okuryazarlığının gerçekleştirilmesi için medyayı aktif olarak kullanmak, bilinçli olarak yansıtmak ve eylemler üzerindeki etkisine karşı farkındalık kazanmanın önemi üzerinde durulmuştur. [72]

Medya Okuryazarlığı Konsept Kâğıdında Flaman kamu yayıncısı VRT eğitim görevinin bir parçası olarak medya okuryazarlığının geliştirilmesinde yardımcı olabileceği belirtilmiştir. Bu vizyon daha sonraları Flaman Hükümeti ve VRT arasında Yönetim Sözleşmesi'ne çevrilmiştir. Bağlayıcılığı bulunan bu sözleşmesinin Stratejik Hedef 23'te " VRT eğitim görevinin bir parçası olarak medyaya katkıda bulunur." denilmektedir. Alt hedefleri ise şöyle sıralanmıştır:

[69] A.g.e s 66

[70] Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018)

[71] Belgium(Flemish Speaking Community) Media Literacy Policy Plan, s. 8

[72] Media Literacy Concept Paper, s. 9

23.1 VRT medya hakkında bağımsız bilgi yoluyla ve kapsayıcı genel programlama yoluyla, vatandaşların medyayla daha eleştirel ve bilinçli bir şekilde etkileşim kurmasını öğrenerek izleyicilerinin demokratik ve medya bilincine sahip bir tutumuna katkıda bulunur. Vatandaşlara genel programlamasında medya uygulamalarının olasılıklarını ve risklerini gösterir.

23.2 VRT, medya okuryazarlığını desteklemek için diğer paydaşlarla aktif olarak birlikte çalışır.

23.3 VRT, çocuklara, gençlere ve dijital göçmenlere (yeni) medya uygulamaları hakkında bilgi vermek için özel ve uyarlanmış bir program teklifi geliştirir. VRT, özellikle bu grup için, medyanın yaratılması ve birlikte yaratılması ile kendi kendine deney yapma imkânı sunar.

23.4 VRT, bütçe imkânları ve programlama olanakları dâhilinde, Flaman Hükümeti'nin medya okuryazarlığına ilişkin politikasını desteklemektedir.

VRT, Yönetim Sözleşmesinin gerekliliklerini, özellikle çocuklar, gençler ve dijital göçmenlerle ilgili olarak hangi televizyon ve radyo programlarının medya okuryazarlığına katkıda bulunacağını somut olarak belirten Medya Okuryazarlığı Eylem Planına dönüştürmüştür.[73] VRT son beş yılda yayın süresi sağlayarak, medya okuryazarlığı kavramlarını programlamaya entegre ederek ve radyo kanallarında ve televizyon istasyonlarında girişimleri teşvik ederek üçüncü şahıslardan gelen birçok girişimi desteklemiştir[74]

2012 yılında Flaman Hükümeti medya okuryazarlığı için bir Bilgi Merkezi kurulması için bir teklif çağrısı başlatmıştır ve 1 Ocak 2013 yılında Merkez resmi olarak “Mediawijs.be” adıyla kurulmuştur. Bilgi Merkezi’nin görev tanımı ise şöyledir:

[73] https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/opdracht/kernopdrachten/educatie/mediawijsheid/ (10.10.2021)

[74] Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018) s. 71

Medya okuryazarlığı alanındaki kuruluşlardan ve bireysel profesyonellerden bilgi birikimini ve transferini teşvik eder. Pratik yaklaşımlar için destek sunar ve uygulamalar geliştirir. Hükümet ve medya okuryazarlığı hareketinden ilgili paydaşlarla aktif olarak birlikte çalışır ve paydaşlar arasında diyalog ve işbirliğini teşvik eder. Merkez, ihtiyaçlar ve uygulamalara odaklanarak medya okuryazarlığı alanının haritasını güncel tutar. Hükümete ve sahaya medya okuryazarlığı ile ilgili güncel eğilimler hakkında bilgi sağlar. Sektöre uygun araştırma ve yayınlar dağıtır. Merkez sahaya yakın çalışır ve söz konusu sorunların ve sahadaki kuruluşların ihtiyaçlarını takip eder. Yeni öğrenmeye ilham vermek ve katkıda bulunmak için alandaki organizasyonları ve uygulayıcıları destekleyen yenilikçi uygulamaları ve eğilimleri araştırır ve yayar. Eğitim, bilimsel araştırma ve en iyi uygulamaları bir araya getiren girişimlerde bulunur. Alandaki kuruluşlar ve uygulayıcılar için medya okuryazarlığı ile ilgili eğitim ve öğretim sağlamak ve değişimi sağlamak için girişimlerde bulunur. Kuruluşlar arasında yapısal alışverişe katkıda bulunur ve saha içinde işbirlikçi ağlar oluşturur. Politika hazırlama ve politika uygulamasıyla ilgili olarak Flaman Hükümeti'nin ortağıdır.[75]

Eğitim politikası alanında medya okuryazarlığı 1 Eylül 2010 itibariyle ortaöğretim için müfredatlar arası kazanım hedeflerinden biri haline gelmiştir. Medya okuryazarlığının kazanım hedefleri öğrencilerin medyayı dikkatli bir şekilde ele alması ve medya aracılığıyla iyi düşünülmüş bir şekilde kamusal alana katılmalarıdır. Yani medya okuryazarlığı, klasik ve yeni medyaya karşı bilinçli ve eleştirel bir tutum olarak algılanmaya başlamıştır.[76] Müfredatta medya okuryazarlığı üzerine temel bir ders yoktur, ancak bazı ilkokul ağlarında medya okuryazarlığı, kesin hedefleri ve yetkinlikleri olan belirli bir bölüm olarak görünür. Diğer müfredatta, medya okuryazarlığı, başta dil, tarih, coğrafya, etik (veya din), estetik ve sosyal bilimler olmak üzere diğer dersler arasında dağılmıştır. Ancak medya

[75] Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018) s. 72

[76] Media Literacy Concept Paper s16

okuryazarlığı, müfredatlar arası yeterlilikler çerçevesinin bir parçasıdır. Uygulaması, okul seviyelerine ve okul ağlarına bağlı olarak çok çeşitli disiplinlerde gerçekleşir.[77]

Belçika'da Fransızca konuşan topluluk medya eğitimi için resmi bir koordinasyon organına sahiptir. Conseil Supérieur de l'Education aux Médias (CSEM) 1995 yılında kurulmuştur. Okul sistemi içinde ve dışında medya eğitimini tavsiye etmek, teşvik etmek ve koordine etmekten sorumludur. Beş temel hedefi bulunmaktadır:

1) Farklı medya sektörleri ve örgün eğitim kurumları gibi Fransızca konuşan topluluğun aktörleri arasında medya eğitimini teşvik etmek ve bilgi alışverişini ve işbirliğini teşvik etmek

2) Medya içeriğindeki klişeler ve ayrımcılıkla mücadeleye, medya ve ilgili teknolojilerdeki faaliyetlerin teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine ve reklam stratejilerinin ve mesajlarının deşifre edilmesine yardımcı olmak

3) Medya eğitimi alanında aktif olan girişimlerin envanterini tutmak ve bu faaliyetleri teşvik etmek ve koordine etmek

4) Medyanın pedagojik kullanımını teşvik etmenin yanı sıra, medya eğitiminin eğitim programlarına ve müfredata entegrasyonunu geliştirmek ve teşvik etmek

5) Fransızca konuşan topluluk içinde radyo tabanlı programlar ve faaliyetler, yazılı basının örgün eğitimde eğitsel kullanımı ve doğrudan veya dolaylı olarak medya eğitimi ile ilgili bir ders kitabı, yazılım veya diğer pedagojik araçların inşası konusunda motive edilmiş bir vizyon formüle etmek.

[77] Media and Information Literacy Policies in Belgium (2014) s. 5-6

5.6 BELÇİKA'DAKİ MEDYA OKURYAZARLIĞI PROJELERİ

5.6.1 Stamp Media

2008 yılında kurulan Stamp Media projesi ilk gençlik medya ajansıdır. 14-26 yaş arası gençlerin medyada daha çok söz sahibi olması ve medya hakkında rehberlik alabilecekleri bir platform olarak kurulmuştur. Antwerp Şehrinin Gençlik Servisi ve Flaman Toplumu Gençlik Departmanı tarafından finanse edilmektedir.

Proje ile gençlere medyaya dair deneyler yapma imkânı sunulmaktadır. Profesyonel gençlik danışmanları tarafından desteklenerek eğitimler alma ve araştırma yapabilme imkânları sunmaktadır.

Stamp Media projesi ile atölye çalışmalarına dâhil olma, birebir rehberlik hizmetleri, stüdyoların kullanabilir donanımlarını ödünç alabilme imkânı tanınmaktadır. Bu sayede gençlerin medyayla doğrudan temas kurarak medya içeriği üretebilme becerisinin geliştirilmesi ve ürettikleri içerikler hakkında aldıkları geri dönüşlerin gelişimlerine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Stamp Media editörlüğe başvurma yaşını 14-26 yaş arası olarak belirlemiştir. Gençler burada ilgi çekici bir konunun nasıl haberleştirilebileceğini öğrenerek profesyonellerden geri bildirim alma imkânına sahiptirler. Bu yayınlar Stamp Media'nın kendi internet sitesinde haberler başlığı altında yayımlanmaktadır ve yetişkinler için olan haber kanalları ile de paylaşılmaktadır. Gençler haberleri oluştururken Stamp Media'nın kendi editoryal tüzüğü ile bağlıdır.

Stamp Media ayrıca gençler ve medya kuruluşları gibi paydaş kurumlar arasında bir köprü görevi görmektedir. Kuruluşlara dair bilgileri gençlere iletirken, paydaş kuruluşları da gençler hakkında bilgilendirmektedir.

Stamp Media medya okuryazarlığını bilgili ve eleştirel bir vatandaş olabilmenin ön koşulu olarak ele almaktadır. Bu yüzden temel medya okuryazarlığı için bir öğretim paketi oluşturulmuştur. En az birer saatlik eğitim müfredatı ile uyumlu olacak şekilde hazırlanan ders klasörlerine çevrimiçi olarak erişim sağlanabilmektedir. Medya okuryazarlığı derslerinin konu başlıkları ise şöyledir:

1) *Flanders'daki Medya Manzarası:* Flaman pazarındaki başlıca medya oyuncuları kimlerdir ve medya grupları ve gazeteciler, tüketicilerin ve gazetecilerin hangi haberleri alacağını nasıl belirler?

2) *Görüntü Hakkı:* Birini fotoğraflarken veya filme alırken kurallar nelerdir? Bu kurallara uymazsanız bunun etkisi ne olabilir?

3) *Medyada Çeşitlilik:* Flaman medyası ne kadar temsili? Görüntüleme ve stereo tipleme nasıl çalışır?

4) *Bir gazeteci her şeye sahip olabilir mi?* : Gazetecinin hak ve yükümlülükleri nelerdir?

5) *Sahte Haberler:* Sahte Haberin farklı biçimlerini ve yanlış ve yanıltıcı haber raporlarını nasıl tespit edilir?
6) *Kimlik ve Kutuplaşma*: Kimlik nasıl inşa edilir? Çok katmanlı kimlik nedir ve insanların birbirlerini nasıl gördükleri üzerinde ne gibi etkileri bulunmaktadır? Kimlik, kutuplaşma ve dışlama arasındaki ilişki nedir? [78]

[78]Stamp Media: https://stampmedia.be/ (06.10.2021)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada UNESCO öncülüğünde başlayan medya okuryazarlığı süreci, ülkemizde 2003 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun öncülüğünde başlamıştır. 2011 yılında kabul edilen 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'da Üst Kurul'un görevleri arasında "Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak." sayılmıştır ve anılan kanun maddesi ile medya okuryazarlığı sadece bir sosyal sorumluluk olarak değil, kanuni bir görev olarak RTÜK'e verilen bir sorumluluk halini almıştır.

Medya okuryazarlığı içinde bulunduğumuz zaman diliminde medya mesajlarının niceliksel artışı ile her zamankinden daha önemli hale gelen bir kazanım ve beceridir. Medya okuryazarlığının dünya çapında acil bir ihtiyaç olduğu ortadır; ancak medya okuryazarlığında önemli olan becerinin sadece edinimi değildir. Günlük hayatta da aktif uygulama alanı bulup bulmadığı konusu önem arz etmektedir. Çünkü medya artık hayatın içinde, hayatın ayrılmaz bir parçası halini almıştır ve bu edimin hayatta aktif olarak karşılık bulması gerekmektedir. Doğası gereği, medya okuryazarlığı kazanılan bir beceri olduğu için, pratik yapmaya ve tekrar etmeye ihtiyacı vardır. Bu yüzden sadece bilgi olarak aktarmakla değil, uygulamalı olarak desteklemekle kalıcı olacaktır.

Medya okuryazarlığının dört unsurundan biri olan kendi medya iletilerini üretebilme, medya okuryazarlığı becerisinin bir üretim sürecini de içinde barındırdığını, bireylerin aktif katılımının medya okuryazarlığında önemli bir unsur

olduğu vurgusunu da içermektedir. Bu açıdan, teorik olarak verilen bir medya okuryazarlığı eğitiminin, tek başına aktif katılımı sağlayamayacağı düşünülmektedir. Teorik eğitimi destekleyen, öğrencilerin aktif olarak öğrenimin merkezinde yer alabileceği pratik bir eğitim ile medya okuryazarlığı dersinin desteklenmesi önem arz etmektedir. Burada pratik eğitim ile kastedilen, tamamen teorik eğitimin yerini alması için sunulan yeni bir alternatif değildir. Teorik eğitimde öğrenilen bilginin daha kalıcı olabilmesi ve gündelik hayatta karşılık bulabilmesi için destekleyici bir unsurdur. Aktif ve pasif öğrenmenin kıyaslandığı Tablo 1'e baktığımızda projeler oluşturarak medya okuryazarlığını öğretmek doğrudan medya okuryazarlığı eğitimi için bir alternatif öğretme yöntemi olmasa da, öğrenimi kolaylaştırıcı ve proje tabanlı öğrenmenin hayâtilik ilkesi doğrultusunda verilen eğitimin gündelik hayata daha kolay uygulanabilmesinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Medya okuryazarlığı dersinin seçmeli olarak okutulmaya başlandığı yıldan beri, dersin ne derece başarılı olduğuna dair kapsamlı bir değerlendirme yapılmamıştır. Ancak dersin başarısını sınırlayan bir takım etmenler akademisyenler ve akademik literatürde yayımlanan tezler tarafından dile getirilmektedir. Bu yüzden dersin başarı sonuçlarının değerlendirilmesinin, olası sınırlılıkların ve zayıf yönlerin daha net ortaya konulmasına yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Böylelikle müfredatla uyumlu ve müfredatı destekleyen proje ihtiyaçlarının ne olduğu da belirgin hale gelecektir.

Şu an ortaokul düzeyinde seçmeli ders olarak verilen medya okuryazarlığı dersi, dersi veren öğretmenlerin farklı alanlardan olması ve konuya dair bilgilerinin sınırlı olması nedeniyle, çoğunlukla tamamen kitaba bağlı olarak işlenmektedir. Ancak yukarıda bahsedilen nedenlerden dolayı, kitabın yanında öğretmenlerin taslak planları dışında verilecek aktiviteler medya okuryazarlığı becerisinin gündelik hayatta da karşılık bulabilmesi için önem arz etmektedir. Öte yandan, dersi veren öğretmenlerin mesleğe kabul edilmesinde yabancı dil şartı aranmamaktadır. Bu durum, öğretmenlerin çoğunlukla öğretim materyali dışında bir kaynak kullanmak istediklerinde tamamen Türkçe kaynaklardan yararlanmalarına neden olmaktadır. Sonuçta, yabancı dillerde olan kaynaklardan faydalanılamamakta, yurtdışında

yapılan projeler Türkiye'ye uygulanamamakta, medya okuryazarlığı becerisinin kazandırılmasında kaynak olarak faydalanılamamaktadır. Fakat konuyla ilgili uluslararası alanda oluşmuş geniş bir literatür bulunmaktadır ve uluslararası kaynaklardan da yararlanmak kaynak çeşitliliğini artıracaktır. Bu tez kapsamında irdelenen projelerin öğretmenler için taslak planları dışında kullanabilecekleri aktivite önerileri sunmaları beklenmektedir ve projelerin aynı zamanda öğretmenler için yeni projeler için fikir verici bir kaynak olma potansiyeli taşıdıkları düşünülmektedir.

Bu tezde, destekleyici unsur olarak doğrudan kullanılabilecek veya teorik eğitimi destekleyici yeni alternatifler oluşturmada kaynak teşkil edebilecek üç farklı ülkeden toplamda dokuz farklı proje incelenmiştir. Bu projelerin bazıları medya okuryazarlığı konusunda genel bir farkındalık ve temel oluşturmayı amaçlarken, bazıları haber okuryazarlığı veya dezenformasyon ile mücadele gibi daha mikro alanlara yönelmiştir. Projelerin hedef kitleleri de oldukça çeşitlidir. Bazı projeler tüm vatandaşların bilinçlendirilmesine yönelikken bazıları ise ilkokul, ortaokul gibi farklı yaş gruplarındaki öğrencilere yöneliktir.

İncelenen projeler arasındaki "My selfie and wider world" örneği öğrencilerin de aktif olarak sürece katılabileceği çok farklı alıştırmalar içermektedir. Söz konusu alıştırmalarda kullanılan videoların veya aktivitelerin dili Türkçe değildir ve henüz Türkçe altyazısı veya tercümesi bulunmamaktadır. Ancak bu tez kapsamında, projenin detaylı incelemesi yapılmıştır. Yer alan videolar ve aktiviteler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bahsedilen video örnekleri yerine temel fikirden yola çıkarak, hikâyeleştirmeye başvurulabileceği, oluşturulan bu hikâyeler üzerinden ders aktivitelerinin tamamlanabileceği değerlendirilmektedir. Dersler detaylı olarak dördüncü bölümde incelenebilir.

Bu tez kapsamında projeleri incelenen ülkeler arasında olan Finlandiya'da medya okuryazarlığı ulusal ölçekte desteklenmekte ve Hükümet, okullar, sivil toplum kuruluşları ve akademik camia gibi pek çok katılımcının işbirliği ile geliştirilmektedir. Alanda pek çok paydaşın olması ve bu paydaşların koordine içerisinde çalışıyor olmaları Finlandiya'da medya okuryazarlığının gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Ülkemizde de her ne kadar kanuni bir görev olarak RTÜK yetkilendirilmiş olsa da alanın çok geniş olması ve alt başlıklar içermesi nedeni ile hiçbir kuruluşun medya okuryazarlığını tümüyle ele alıp, tek elden yürütebilmesi olası değildir ve Finlandiya örneğinde olduğu gibi farklı Kurumlardan ve paydaşlardan oluşan bir insan ağı oluşturmak önemlidir. RTÜK ile koordineli olarak farklı grupların ve paydaşların da, konunun içinde yer alması ve medya okuryazarlığını farklı yönleriyle desteklemesi gerekmektedir. Baktığımızda bu alanda faaliyet gösteren paydaş sayısı son derece azdır. Medya okuryazarlığı alanında diğer kamu kuruluşlarının, medya alanında faaliyet gösteren şirketlerin ve sivil toplum örgütlerinin de bu alana yönelik çalışmalar gerçekleştirmesi medya okuryazarlığının toplum nezdinde artırılması için önemli bir adım olacaktır.

Konuyla ilgili muhtemel paydaşların içerisinde elbette medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar da yer almaktadır. Medya hizmet sağlayıcı kuruluşlara, örnek teşkil etmesi adına TRT'nin öncü olması önemlidir. Bu tez kapsamında incelenen projelerden birisi olan Medya Hataları Projesi'nde bir kamu yayıncısı olan YLE paydaş olarak projede yer almıştır. Proje için hazırlanan videolar YLE'nin internet sitesinde paylaşılmıştır ve projenin duyurulması ve katılımın artması sağlanmaya çalışılmıştır. Bir başka örnek ise, yine bu tez kapsamında incelenen ülkelerden biri olan Belçika'da Hükümet ve Belçika'nın kamu yayıncısı VRT arasında imzalanan Yönetim Sözleşmesi'dir. [79] VRT bu sözleşme sonucunda kendi bünyesinde sözleşmenin gerekliliklerini, özellikle çocuklar, gençler ve dijital göçmenlerle ilgili

[79] Bkz. Belçika'da Medya Okuryazarlığı ve Medya Eğitimi

olarak hangi televizyon ve radyo programlarının medya okuryazarlığına katkıda bulunacağını somut olarak belirtebilmek için Medya Okuryazarlığı Eylem Planı hazırlamıştır. Benzer şekilde RTÜK ve TRT arasında yapılacak bir protokol ile TRT'nin de medya okuryazarlığı konusunda aktif katılımının sağlanması ve farkındalık oluşturmak için programlar ile yayınlar yapmasının önemli olduğu değerlendirmektedir.

Proje Önerileri

Proje Önerisi 1

Bu tez kapsamında, Finlandiya'da oluşturulan Medya Hataları projesinden yukarıda bahsedilmişti[80].Bu proje Kitle İletişim Konseyi'nin Gazetecilik Etik İlkeleri'nin bilinirliğini artırmak amacıyla, kendisine gelen şikâyetlerden sekiz tanesi seçilerek oluşturulmuştu.

Benzer bir projenin RTÜK'te de uygulanabileceği düşünülmektedir. 6112 Sayılı Kanunun 8. Maddesinde Yayın Hizmet İlkeleri sayılmıştır. Medya hizmet sağlayıcıların, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkrada yer alan ilkelere uygun olarak sunmaları beklenmektedir ve bu kapsamda sunulmayan yayın hizmetleri yine Üst Kurul tarafından denetlenmektedir.

Ayrıca Üst Kurul, birden fazla şikâyet kanalı ile yapılan yayın hizmetlerinde görülen bu maddeye aykırı yayınlar nedeniyle yapılan şikâyetleri de almaktadır. Ancak söz konusu ilkelerin vatandaş tarafından bilinirliği pek fazla değildir. Yapılan şikâyetlerin çoğunluğu kanuni dayanak maddesi olan sekizinci madde dışında vatandaşların şahsi görüşünü içermektedir.

Yayın Hizmet İlkeleri'nin vatandaş tarafından bilinirliğinin artırılması için, daha önce yapılan şikâyetler içerisinden seçilecek örnek niteliğin de benzer bir uygulamanın Üst Kurul'da da uygulanabileceği düşülmektedir. Burada öncelikle Yayın Hizmet İlkeleri'ne yer verilerek, ardından örnek olarak seçilen vatandaş bildirimleri konulabilir. Ardından yapılan yayında Yayın Hizmet İlkeleri'ne aykırı bir durum olup olmadığı, yapılan şikâyetin haklı olup olmadığı sorulur. Verilen cevabın ardından Üst Kurul'un şikâyet için vermiş olduğu asıl kararın kısa gerekçesine yer verilebilir.

Böylelikle Yayın Hizmet İlkeleri'nin bilinirliği artacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca yapılan vatandaş bildirimlerinin de daha temellendirilmiş olacağı düşünülmektedir.

[80] Bkz. Finlandiya'daki Medya Okuryazarlığı Projeleri

Proje Önerisi 2

Bu tez kapsamında incelenen "Stamp Media" projesi bir gençlik medya ajansı olarak kurulmuştur. Stamp Media projesi ile gençlere atölye çalışmalarına dâhil olma, birebir rehberlik hizmetleri, stüdyoların kullanabilir donanımlarını ödünç alabilme imkânı tanınmaktadır. Ayrıca 14-26 yaş arası gençlerden seçilen editörlere kendi editoryal tüzüğü doğrultusunda haber yazma imkânı vermektedir ve bu haberler ajansın kendi internet sitesinde paylaşılmaktadır.

Bu projenin gençleri doğrudan medya araçları ile buluşturma ve onları kendi medya mesajlarını üretmeleri için teşvik etmesi ve bu doğrultuda stüdyolarının kullanılabilir donanımlarının gençlerin kullanımına açması yenilikçi bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.

Benzer şekilde gençlerin farklı medya araçlarına ulaşmasına imkân sağlayacak bir mecra oluşturulması bir fikir olarak değerlendirilebilir. Burada doğrudan bir ödünç verme uygulaması yapılmasa da, donanımın yerinde kullanılabilir olması imkânları olmadığı için medya donanımları edinemeyenlerin de faydalanmasına imkân sağlayacaktır. Ayrıca burada yapılabilecek eğitim ve atölye çalışmaları ile söz konusu mecranın donanım imkânı sağlamakla kalmayıp eğitici bir görev üstlenmesi de söz konusu olacaktır.

Verilecek eğitimler veya atölye çalışmaları donanımların teknik yönden anlatılması ve kullanımlarına dair bilgililer içerebilir. Öte yandan medya okuryazarlığını da içeren medyayla ilgili farklı konularda da olabilir.

Böyle bir mecranın oluşturulması için farklı otoritelerin irade beyanları da göz önüne alınabilir.

KAYNAKÇA

Alagözlü, Çağrı, (2012), *Türkiye'de Ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Medya Okuryazarlığı*, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 20

Altun, Hakan, Unesco'nun Medya Okuryazarlığı Eğitimi Faaliyetlerine Toplu Bir Bakış, *Millî Eğitim Dergisi*, sayı 191, s 93

Aufderheide, Patricia, (1993) *Media Literacy: A Report of the National Leadership Conference on Media Literacy*, Washington, D.C. , Aspen Institute, , s. 9–10.

Demirci, Cavide,(2017) The Effect of Active Learning Approach on Attitudes of 7th Grade Students, *International Journal of Instruction*, October 2017, s. 131

Erdem, Mukaddes, (2002) Proje Tabanlı Öğrenme, *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 22, s. 172-179

Government of Flanders , Media Literacy Concept Paper, Belgium

Government of Flanders ,Belgium(Flemish Speaking Community) Media Literacy Policy Plan

Joel, Michael ,(2006) , Where is the evidence that active learning works? , *Advances in Physiology Education*, s. 159-167

Kıran, Özgür, Temel Yaklaşımlar Açısından Medya Okuryazarlığı Eğitimi, *19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, s. 233-248

Kupiainen, Rejio ve Kotilainen, Sirkku,(2014) *Media and Information Literacy Policies in Finland*

Newspaper Association of America Foundation, (2006) *Press Ahead Teacher's Guide to Creating Student Nespapers*, s. 7

O'Neill, Brian (1993) ,Media Education in Ireland: an Overview, *Irish Communication Review* , s.5

O'Neill, Brian (2014) , Media and Information Literacy Policies in Ireland, s3

Potter, W. J. (2013). Media Literacy'den aktaran Ulusoy,Ali , Sage Publications, California

RAND Corporation, (2019), *Exploring Media Literacy Education As A Tool For Mitigating Truth Decay*, , Santa Monica, Calif, s. 11

Saralar Aras, İpek,(2020) ,*Araştırma Ve Uygulamalarıyla Aktif Öğrenme*, s. 4

Thoman, Elizabeth ve Jolls, Tessa, (2003), *Literacy For 21. Century, An Overview & Orientaiton Guide To Media Literacy Education*, CML, s. 9

Thoman, Elizabeth, New Directions in Media Education, *International Media Literacy Conference*, UNESCO (1990).

Tornero, J. ve Varis T, (2010), *Media Literacy and New Humanism*, Rusya, UNESCO

Tornero, J. ve Varis, T. (2007). *Study on the Current Trends and Approaches to Media Literacy in Europe*, UNESCO, s. 10

Treske , Gülden, (2006) , *Medya Okuryazarlığı: Neden Gerekli* , Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, İstanbul, s. 11.

Ulusoy, Ali ‘*’Dijital Medya Okuryazarlığı, Gereksinimleri ve Yenilikçi Uygulamalar Üzerine Bir İnceleme*’’ , Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi,Kayseri,2018, s. 45

Van Audenhove, Leo, Bens, Jana, Mariën, Ilse, Fastrez, Pierre ve De Smedt, Thierry , (2014) ,Media and Information Policies in Belgium

Van Audenhove L., Mariën I. ve Vanwynsberghe H. , (2018) , Media Literacy Policy in Flanders Belgium: From Parliamentary Discussions to Public Policy ,*Journal of Media Literacy Education*,s. 60

Elektronik Kaynaklar:

Medyaokuryazarligi.gov.tr

http://www.medialit.org/reading-room/cml-publishes-start-curriculum-k-12-media-literacy (08.02.2021)

Namle.net (25.02.2021)

http://newsreel.org/articles/aufderhe.html (23.03.2021)

http://www.medialit.org/reading_room/article126.html

http://www.unesco.org/education/pdf/MEDIA_E.PDF (12.04.2021) (08.02.2021)

https://ecampus.oregonstate.edu/faculty/development/Active%20Learning%20V2.pdf (22.01.2021)

https://medialukutaitosuomessa.fi/en/ (16.05.2021)

https://kavi.fi/sites/default/files/documents/mil_in_finland.pdf (21.05.2021)

https://medialukutaitosuomessa.fi/mediaeducationpolicy.pdf (26.05.2021)

https://www.jsn.fi/en/ (20.08.2020)

https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/28/mokasiko-media-paata-sina (21.08.2021)

https://www.almamedia.fi/en/sustainability/case/facts-please/ (21.08.2021)

https://faktabaari.fi/assets/Avoin-yhteiskunta-ry-toimintasuunnitelma-2020-verkkoversio.pdf (23.08.2021)

https://faktabaari.fi/edu/ (23.08.2021)

https://www.bai.ie/media/sites/2/dlm_uploads/2016/12/BAI_media_literacy_policy_EN1.pdf
(25.08.2021)

https://www.bemediasmart.ie/ (23.08.2021)

https://www.webwise.ie/ (26.08.2021)

https://heroes.webwise.ie/html-heroes (29.08.2021)

https://www.webwise.ie/myselfie-wider-world/ (05/09/2021)

https://www.webwise.ie/connected/ (31.08.2021)

http://presspass.ie/ (11.09.2021)

https://www.vrt.be/nl/over-de-vrt/opdracht/kernopdrachten/educatie/mediawijsheid/ (10.10.2021)

https://stampmedia.be/ (06.10.2021)

https://www.gim.org.tr/hakkimizda.php (22.10.2021)

ÖZET

Dijitalleşen medya ile medyanın daha kolay erişilebilir olmasının neden olduğu, medya mesajlarındaki niceliksel artış günümüzde medya okuryazarlığının önemini artırmıştır.

2011 yılında kabul edilen Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un ile "Medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla, başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere diğer kamu kurumları ile işbirliği yapmak." RTÜK'ün başlıca görevlerinden biri haline gelmiştir.

Bu tez çalışmasında medya okuryazarlığı kavramsal olarak ele alınarak, dünyada ve Türkiye'de gelişimine değinilmiştir. Ardından "Proje Tabanlı Öğrenme" ve kazanımlarından biri olan "Aktif Öğrenme" kavramları anlatılarak, medya okuryazarlığının yaygınlaştırılmasında üstlenebilecekleri muhtemel rolleri üzerinde durulmuştur. 2019 yılında Avrupa Medya Okuryazarlığı Ödülü'ne layık görülen üç projenin kaynak ülkelerindeki medya okuryazarlığı ve medya eğitimine kanuni ve süreç içindeki gelişimine değinilerek, bu ülkelerdeki medya okuryazarlığı projeleri içerik yönünden analiz edilmiştir. Bu içerik yönünden analizlerdeki ortak yön, oluşturulacak yeni projelerde kaynak olabilme potansiyeli taşımalarıdır. Toplumun farklı kesimlerini içeren, medya okuryazarlığı konusunda farkındalığı artıran benzer veya farklı proje önerileri için ilham olabilecekleri değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Proje, Medya Eğitimi, Aktif Öğrenme, Finlandiya, Belçika, İrlanda

ABSTRACT

The quantitative increase in media messages caused by the digitalized media and the easier accessibility of the media has increased the importance of media literacy today.

With the Law on the "Establishment and Broadcasting Services of Radio and Television" adopted in 2011, "To cooperate with other public institutions, especially the Ministry of National Education, in order to spread media literacy to include all segments of the society." It has become one of the main tasks of RTUK.

In this thesis, media literacy has been conceptually discussed and its development in the world and in Turkey has been mentioned. Then, the concepts of "Project-Based Learning" and "Active Learning", which is one of its achievements, were explained and their possible roles in the dissemination of media literacy were emphasized. Media literacy and media education in the source countries of the three projects that were deemed worthy of the European Media Literacy Award in 2019 were mentioned, and the legal and in-process development of media literacy projects in these countries were analyzed in terms of content. The common aspect in the analyzes in terms of this content is that they have the potential to be a resource in new projects to be created. It is considered that they can inspire similar or different project proposals that involve different segments of the society and increase awareness on media literacy.

Keywords: Media Literacy, Project, Media Education, Active Learning, Finland, Belgium, Ireland

ÖZGEÇMİŞ

15.05.1995 tarihinde Ankara'da doğdu.2013 yılında Çağrıbey Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 2013 yılında başladığı Hacettepe Üniversitesi Maliye Lisans Bölümü'nü üç yılda tamamlayarak 2016 yılında mezun oldu. Aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi İktisat Bölümü'nde yan dalını tamamladı.

2018 yılında Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nda Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen Üst Kurul Uzman Yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

Evli olan Kübra Erdoğan iyi derecede İngilizce ve temel düzeyde Rusça bilmektedir.